

**ARAPÇA VE İNGİLİZCE BAĞLAÇLARIN
KARŞITSAL ÇÖZÜMLEME YÖNTEMİYLE
İNCELENMESİ**

Figen KERVANKAYA

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 2015

**ARAPÇA VE İNGİLİZCE BAĞLAÇLARIN
KARŞITSAL ÇÖZÜMLEME YÖNTEMİYLE
İNCELENMESİ**

Figen KERVANKAYA

**T.C.
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**Temel İslam Bilimleri Bölümü
Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Eskişehir
2015**

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĐÜNE

Figen KERVANKAYA tarafından hazırlanan Arapça ve İngilizce Bağlaçların Karşıtsal Çözümleme Yöntemiyle İncelenmesi başlıklı bu çalışma .../.../2015 tarihinde Eskişehir Osmangazi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, Jürimiz tarafından Arap Dili ve Belagati Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan:

Üye :

Üye :

ONAY

.../.../2015

Doç. Dr. Hasan Hüseyin ADALIOĞLU

Enstitü Müdürü

.../.../2015

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Figen KERVANKAYA

ÖZET

ARAPÇA VE İNGİLİZCE BAĞLAÇLARIN KARŞITSAL ÇÖZÜMLEME YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

KERVANKAYA, Figen

Yüksek Lisans-2015

Temel İslam Bilimleri Bölümü

Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Dursun HAZER

Çalışmamızda dilbilimin bir dalı olan karşıtsal çözümleme yönteminden hareketle Arapça ve İngilizcedeki bağlaçları inceledik. Karşıtsal çözümlemenin tanımıyla giriş yaptığımız çalışmamızın birinci bölümünde Arapçadaki bağlaçları, ikinci bölümünde ise İngilizcedeki bağlaçları ele aldık. Üçüncü bölümde iki dilin bağlaçları arasındaki benzerlik ve farklılıkları tespit ettik; bu farklılıklardan hareketle yabancı dil olarak İngilizce öğrenmek isteyen Arap öğrencilerin öğrenim sürecinde karşılaşması muhtemel güçlükleri öngördük. Bu güçlüklerin üstesinden gelmek için birtakım çözüm önerileri sunmak suretiyle eğitim sürecinin öğrenci ve öğretici açısından daha verimli işleyeceği sonucuna vardık.

Arapça bağlaçların anlatımında Ahmed Tahir Hasaneyn ve Neriman Naili El Varraki'nin kaleme aldığı *Edevâtu'r-Rabt fi'l-Arabiyyeti'l-Muâsira*; İngilizce bağlaçların anlatımında Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik'in kaleme aldığı *A Comprehensive Grammar of the English Language* adlı kitaplardan temel başvuru kaynağı olarak faydalandık. Arapça bağlaç örneklerini mümkün olduğu ölçüde Kur'an-ı Kerim'den vermeye gayret ettik. Aynı şekilde İngilizcedeki bağlaç örneklerini dil sınavlarındaki önemine binaen çıkmış sorulardan seçmeye özen gösterdik.

Çalışmanın, yabancı dil eğitimine olumlu bir katkıda bulunması ve bu alana ilgi duyan herkese faydalı olmasını temenni ederiz.

ABSTRACT

EXAMINATION OF ARABIC AND ENGLISH CONJUNCTIONS BY CONTRASTIVE ANALYSIS METHOD

KERVANKAYA, Figen

Master Degree-2015

Department of Basic Islamic Sciences

Field of Arabic Language and Rhetoric

Adviser: Prof. Dr. Dursun HAZER

In our study, conjunctions in Arabic and English were analyzed basing on the contrastive analysis method which is a branch of linguistics. In the first chapter which we preface with the definition of contrastive analysis Arabic conjunctions, and in the second chapter English conjunctions were examined. In the third chapter similarities and differences between conjunctions of two languages are presented. Moving by these differences, possible difficulties in learning process were estimated for Arab students who want to learn English as a foreign language. By means of offering solutions to overcome these difficulties, it was concluded that educational process will work more efficiently in terms of students and teachers.

In expression of Arabic conjunctions, we benefited from the book *The Connectors in Modern Standard Arabic* by Ahmed Taher Hassanein and Nariman Naili Al-Warraki; and also in expression of English conjunctions benefited from the book *A Comprehensive Grammar of the English Language* by Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech and Jan Svartvik as basic reference materials. We tried to exemplify Arabic conjunctions from the Holy Quran as possible. Similarly, we tried to give examples of English conjunctions from the retired questions considering their importance in language tests.

We expect that this study will have a positive contribution in foreign language education and be useful to anyone interested in this field.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
ÖNSÖZ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAPÇADA BAĞLAÇLAR

1.1.ARAPÇADA BAĞLAÇ KAVRAMI	4
1.2.BAĞLAÇ TÜRLERİ	4
1.2.1. Birliktelik Bildiren Bağlaçlar	4
1.2.2. Tercih Bildiren Bağlaçlar	9
1.2.3. Zıtlık Bildiren Bağlaçlar	12
1.2.4. Ekleme (Listeleme) Bağlaçları	15
1.2.5. Zaman Bildiren Bağlaçlar.....	16
1.2.6. Amaç Bildiren Bağlaçlar	20
1.2.7. Şart Bildiren Bağlaçlar.....	21
1.2.8. Sebep-Sonuç Bildiren Bağlaçlar.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

İNGİLİZCEDE BAĞLAÇLAR

2.1. İNGİLİZCEDE BAĞLAÇ KAVRAMI	30
2.2. BAĞLAÇ TÜRLERİ	30
2.2.1. Birleştirme Bağlaçları (Coordinating Conjunctions).....	31
2. 2. 2. Denklik Bağlaçları (Correlative Conjunctions).....	36
2. 2. 3. Yan Cümle Bağlaçları (Subordinating Conjunctions).....	40
2.2.4. Bağlama Görevi Yapan Zarflar (Conjunctive Adverbials)	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAPÇA VE İNGİLİZCEDE BAĞLAÇLARIN KARŞITSAL ÇÖZÜMLEMESİ

3.1. ARAPÇA VE İNGİLİZCEDE BAĞLAÇ KAVRAMI.....	50
3.2. ARAPÇA VE İNGİLİZCEDE BAĞLAÇLAR ARASINDAKİ BENZERLİK VE FARKLILIKLAR.....	51

3.3. GÜÇLÜK SIRA DÜZENLEMESİNE GÖRE İNGİLİZCE BAĞLAÇLARIN ÖĞRENİMİNDE KARŞILAŞILMASI MUHTEMEL ZORLUKLAR	60
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	62
KAYNAKÇA	64

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bağlacının Kullanımı.....	11
Tablo 2: Bağlaçlarının Kullanımı.....	11
Tablo 3: Bağlaçlarının Kullanımı.....	14
Tablo 4: Bağlacının Kullanımı.....	16
Tablo 5: Bağlaçlarının Kullanımı.....	19
Tablo 6: Bağlaçlarının Kullanımı.....	20
Tablo 7: Bağlaçlarının Kullanımı.....	28
Tablo 8: Bağlaçlarının Kullanımı.....	28-29
Tablo 9: Arapça Bağlaçların İngilizce Karşılıkları.....	51-53

KISALTMALAR LİSTESİ

- a.g.e.** : Adı Geçen Eser
a.g.m. : Adı Geçen Makale
akt. : Aktaran
b. : Baskı
c. : Cilt
çev. : Çeviren
no. : Sayı
p. : Sayfa
s. : Sayfa
t.y. : Tarih Yok
v.d. : Ve Diğerleri
vol. : Cilt

ÖNSÖZ

İnsan ile anadili arasında elle tutulup gözle görülmeyen ancak her daim varlığı hissedilen güçlü bir bağ bulunmaktadır. Anadilimiz sayesinde duygu ve düşüncelerimize kavramlar giydirir, bu kavramlar aracılığıyla insanları, olayları ve dünyayı algılarız. Anne karnında başlayan ilk sözsüz iletişimimiz zaman içerisinde konuşma yetimizin gelişmesiyle sözlü iletişime dönüşür. Başta ailemiz ve yakın çevremizle sınırlı olan iletişimimiz okul ortamında daha geniş sınırlara ulaşır.

Anadil, yalnızca aynı dili ve kültürü paylaştığımız insanları veya aynı dil ve kültüre ait olguları anlamak gibi sınırlı bir amaca hizmet etmez. Anadilimiz üzerinden yabancı bir dil öğrenebilir, yabancı insanlarla iletişim kurabilir ve onların kültürlerini tanıyabiliriz. Özellikle akademik çalışmaların büyük bir kısmının yabancı dilde olduğunu veya birçok işverenin dil bilmeyi ön koşul olarak aradığını göz önüne aldığımızda dil öğrenmenin bir hobiden çok ihtiyaca dönüştüğünü rahatlıkla söyleyebiliriz. Üstelik dil öğrenmenin, kişiye sağladığı maddi olanaklar dışında zihnimizi aktif hâle getirmesi ve kendimizi yabancı dilde ifade edebilmenin verdiği rahatlıkla özgüvenimizi artırması gibi zihinsel ve psikolojik faydaları olduğunu da belirtmeliyiz.

Yabancı dil öğrenirken genellikle hedef dilin gramer özelliklerini anadilimizle karşılaştırma yoluna gideriz. Bilerek ya da bilmeyerek yaptığımız bu karşılaştırmada, iki dil arasındaki benzerlikler öğrenmemizi kolaylaştırırken farklılıklar öğrenmemizi bir nebze zorlaştırır. Bu karşılaştırmayı etkin bir şekilde yapabilmek için anadilimizi yeterince doğru kullanıyor olmamız esastır. Çalışmamızın yöntemi olan karşıtsal çözümlemenin konusu tam da budur. Bu yöntemle göre, iki dilin gramer kurallarının karşılaştırılması sonucunda ortaya konan benzerlik ve farklılıklardan yola çıkarak öğrenim sırasında karşılaşılması muhtemel güçlükler önceden belirlenebilir ve bu güçlüklerin aşılması için çözüm önerilerinde bulunulur. Buradan hareketle, karşıtsal çözümlemenin yabancı dil öğrenimini kolaylaştırarak öğrenci ve öğretici lehinde bir tavır sergilediğini ifade etmek yanlış olmaz.

Çalışmamızda Arapça ve İngilizcede bağlaç kavramını ve çeşitlerini karşısalsal çözümleme yöntemiyle inceledik. Her iki dil de anadil olarak konuşulduğu toplumlar dışında ticari, ekonomik ve kültürel sebeplerle başka toplumlar tarafından yaygın bir şekilde öğrenilmekte ve öğretilmektedir. Hami-Sami dilleri ailesinin Sami kolunda yer alan Arapça eski çağlardan beri yeryüzünde konuşulan bir dildir. İslamiyetin ana kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'in dili olması sebebiyle Müslüman toplumların nazarında önemli bir yere sahiptir. Özellikle İslamiyetin daha geniş sınırlara ulaşmasıyla birlikte Türkçe, Farsça, İngilizce, İspanyolca ve Yunanca gibi daha pek çok dil üzerinde güçlü bir etki oluşturmuştur. Dünyada en yaygın kullanılan dil İngilizce ise Hint-Avrupa dilleri ailesine mensup Cermen kökenli bir dildir. Bu kadar yaygın kullanılmasının bir yandan emperyalizm ve sömürgecilik faaliyetleriyle diğer yandan da ticaret, bilim, diplomasi ve iletişim gibi çeşitli alanlarda üstlendiği aktif rolüyle yakından ilgisi bulunmaktadır.

Farklı dil ailelerine mensup olan Arapça ve İngilizce yapıları itibarıyla çekimli ya da diğer bir deyişle bükümlü diller grubunda yer alır. Bükümlü dillerde eylem kökünde meydana gelen değişimlerle yeni kavramlar türetilir. Arapçadan *قال*, *قول*, *يقول* (*söyledi, söyler/söylüyor, söz*) ve İngilizceden *studied, studies, student* (*çalıştı, çalışır, öğrenci*) kelimelerini bu duruma örnek verebiliriz.

Gerek yazılı gerekse sözlü anlatımda ifadeler arasında anlam bütünlüğü oluşturmak için kullanılan bağlaçların hatalı kullanımı iletişim bozukluklarına yol açabileceğinden iyi öğrenilmesi gerekir. Zira bir metin, kendisi ve muhatabı arasındaki iletişim olarak değerlendirildiğinde, metindeki parçalar arasındaki anlam ilişkisi bu iletişimi yönlendirmede önemli bir rol üstlenmektedir. Arapçada müstakil bir bağlaç kavramı bulunmamasıyla birlikte, yalnız başına tam bir anlam ifade etmeyip kelimeler veya cümleler arasında çeşitli anlam ilişkileri kurmak amacıyla kullanılan yapıların çoğu edat olarak değerlendirilir. Çalışmamızda bu yapılardan yalnızca, cümledeki görevleri itibarıyla bağlaç olarak kullanılan yapıları ele aldık ve “bağlaç” olarak isimlendirdik. Klasik gramer kitaplarında bağlaçları konu alan bir başlık bulunmaması nedeniyle, cümleye kattıkları çeşitli anlamlar yönünden bir sınıflandırma yapmayı uygun gördük. Aynı şekilde İngilizcede bağlaçların isimlendirilmesi ve gruplandırılması konusundaki ihtilaftan uzak kalmak için

conjunction (bağlaç) terimini kullandık. *Coordinating conjunctions*, *correlative conjunctions*, *subordinating conjunctions* (birleştirme, denklik, yan cümle bağlaçları) ve *conjunctive adverbials* (bağlama görevi yapan zarflar) olmak üzere dört gruba ayırdık.

Danışmanlığı süresince çalışmalarımda beni destekleyen hocam Prof. Dr. Dursun Hazer'e teşekkür ederim.

GİRİŞ

Dilbilimin bir dalı olan karşıtsal çözümleme anadil ile hedef dil arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaya çalışır. Böyle bir çalışma benzerliklerden çok farklılıklar üzerinde yoğunlaşır. Aynı dil ailesinden gelen ve benzer özellikler taşıyan dilleri inceleyen *karşılaştırmalı dilbilim* ile karıştırılmamalıdır. Zira karşıtsal çözümleme hangi dil ailesine mensup olduğuna bakmaksızın diller arasında karşılaştırma yapılabileceğini savunur. Bu yöntem aracılığıyla anadil ile hedef dil arasındaki benzerlik ve farklılıklar tespit edilerek söz konusu farklılıkların öğrenim sırasında oluşturabileceği güçlükler belirlenir. Bu verilerden “öğretim malzemesinin hazırlanışında yararlanmalı, işlenen konulara önceden saptanmış olan güçlük dereceleri oranında ağırlık verilmeli, konuların sunuş sırası da bu bakış açısıyla kararlaştırılmalıdır”¹.

Robert Lado'nun 1957'de yayımlanan *Linguistics Across Cultures* isimli kitabı karşıtsal çözümlemenin başlangıcı kabul edilir². Lado, “Kişiler anadilleri ve kültürlerindeki kalıplar ile anlamlar ve bu kalıplar ile anlamların dağılımlarını yabancı dil ve kültürlerine aktarmaktadırlar. Bu aktarımı, gerek aktif olarak yabancı dili konuşur ve kültürüne göre davranırken, gerekse, pasif olarak, o dili ve kültürü sahiplerinin konuşma ve davranışlarından anlamaya çalışırken yaparlar.”³ ifadeleriyle kitabının teorisini açıklamaktadır.

“Yabancı dil öğrenen kişi, zaten bir dile, yani anadiline egemendir ve yabancı dil öğrenirken bu dili bir yana bırakamaz”⁴. Dolayısıyla anadilsel alışkanlıklarını

¹ Sinan Bayraktaroğlu, “Yabancı Dil Öğrenim Güçlükleriyle İlgili Araştırma Yöntemleri”, *İzlem Yabancı Dil Öğretimi Dergisi*, Sayı: 2, Nisan 1979, s. 12'den akt. Tahirhan Aydın, “Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı, Yabancılara Arapça Cümle Öğretimi-Karşıtsal Çözümleme-”, Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2007, s. 4.

² Emrullah İşler, “Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi”, *Nüsha*, Yıl: 2, Sayı: 6, 2002, s. 127.

³ Robert Lado, *Linguistics Across Cultures: Applied Linguistics for Language Teachers*, Ann Arbor, Michigan University Press, 1957, s. 2.

⁴ Ayşe Kilimci, *Anadilinde Çocuk Olmak*, “Yabancı Dil Öğretimi ve Olumsuz Aktarım-İclâl Ergenç”, Papirüs Yayınları, 1998, s. 207.

sürekli olarak yabancı dil öğrenim sürecine aktarmaktadır⁵. Aktarım (transfer), önceki öğrenmelerin sonraki öğrenmeler üzerinde etki kurmasıdır. Eski bilgi ile yeni bilgi diğer bir deyişle anadil ile hedef dil arasındaki benzerliklerin öğrenimi kolaylaştırması durumunda olumlu aktarım, anadil ile hedef dil arasındaki farklılıkların öğrenimi zorlaştırması durumunda ise olumsuz aktarım/anadili girişimi (interference) gerçekleşir⁶.

Karşıtsal çözümleme hakkında güçlü görüş (strong version), orta görüş (moderate version) ve zayıf görüş (weak version) olmak üzere üç tez ileri sürülmüştür⁷. Güçlü görüşe göre yabancı dil öğrenmeye başlayan öğrenciye, anadiline benzeyen olgular kolay farklı olan olgular ise güç gelecektir⁸. Bu görüşe göre öğrenciye en güç gelen konular anadilinde karşılığı bulunmayan konulardır. Dolayısıyla iki dil arasındaki farklılıklar arttıkça anadili girişimi artacaktır. Güçlü görüşe göre yabancı dil öğreniminde karşılaşılabilecek güçlükler anadil ile hedef dil arasında yapılacak karşıtsal çözümleme ile önceden belirlenebilir⁹. Bu noktada devreye giren güçlük sıra düzenlemesi, muhtemel güçlüklerin zorluk derecelerine göre sınıflandırılmasını ifade eder. Herhangi bir kuralın anadil veya amaç dilde karşılığının bulunmaması; bir kuralın bir dilde var olması, ancak doğru bir cümle için zorunlu olmaması veya bir kuralın doğru bir cümle için zorunlu olması durumuna göre en zordan en kolaya bir sıralama yapılabilir¹⁰.

Zayıf görüş, güçlü görüşte olduğu gibi anadili girişimini kabul eder; ancak bunun nedeni diller arasındaki farklılık değil, amaç dil hakkındaki bilgi eksikliğidir¹¹. Diğer yandan bu görüşe göre, gözlem ve tecrübeden hareketle birkaç dikkat çekici ses farklılığı gibi dil öğreniminde karşılaşılabilecek kimi güçlükler önceden

⁵ Hüseyin Arak, “İkinci Yabancı Dil Olarak Almanca'nın Öğrenilmesinde İngilizcenin ve Karşılaştırmalı Dilbilgisinin Rolü”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 21, 2006, s. 206.

⁶ İşler, a.g.m., s. 127.

⁷ Emrullah İşler, “Arapça Öğreniminde Türkçeden Anlam Bilgisi Düzeyinde Yapılan Olumsuz Aktarım”, *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 50, 1996, s. 22.

⁸ Lado, a.g.e., s. 2.

⁹ İşler, “Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi”, s. 126.

¹⁰ Stockwell v.d., *The Grammatical Structures of English and Spanish*, Chicago, 1965, ss. 282-291'den akt. Emrullah İşler, “Arapça ve Türkçede Ortaçlar-Karşıtsal Çözümleme-”, *Nüşa*, Yıl: 2, Sayı: 7, 2002, s. 106.

¹¹ İşler, “Arapça Öğreniminde Türkçeden Anlam Bilgisi Düzeyinde Yapılan Olumsuz Aktarım”, s. 22.

belirlenebilse de, yüzbinlerce ögeden oluşan dilin öğreniminde karşılaşılabilecek güçlüklerin tamamını öngörmek ve buna göre önlemler geliştirmek mümkün değildir¹². Son olarak orta görüş, anadili girişimini anadil ile hedef dil arasındaki benzerliklerin artmasına bağlar. Anadili girişimini farklı sebeplere bağlayan bu üç görüşün ortak özelliği, karşıtsal çözümlemenin temelini anadil ile hedef dil arasındaki etkileşime dayandırmalarıdır.

Diğer yandan karşıtsal çözümlemeye, yabancı dil öğreniminde karşılaşılan her türlü sorunu çözebilecek bir bilim dalı gözüyle bakmak yanlış bir tutumdur¹³. Ayrıca karşılaşılan her sorunun nedeni anadili girişimi olmayabilir. Fiziksel koşullar, yönlemsel aksaklıklar ve ruhsal sorunlar da yabancı dil öğrenimi üzerinde olumsuz etki oluşturabilir¹⁴. Lado, karşıtsal çözümlemeden elde edilen verilerden hareketle hazırlanan ders gereçlerinin öğretim/öğrenim sırasında karşılaşılabilecek güçlüklerin üstesinden gelmeye olan katkısı üzerinde durmuş; özellikle dil sınavlarının bu sonuçları esas alarak hazırlanması gerektiğini ifade etmiştir¹⁵.

¹² Ronald Wardhaugh, "The Contrastive Analysis Hypothesis", *TESOL*, No: 2, s. 124; İşler, "Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi", s. 127.

¹³ Aydın, "Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı, Yabancılara Arapça Cümle Öğretimi-Karşıtsal Çözümleme-", s. 33.

¹⁴ Aydın, a.g.t., s. 33.

¹⁵ İşler, "Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi", s. 128-129.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAPÇADA BAĞLAÇLAR

1.1.ARAPÇADA BAĞLAÇ KAVRAMI

Arapçada ‘bağlaç’ şeklinde müstakil bir kavram yoktur. Yalnız başına tam bir anlam ifade etmeyip kelimeler veya cümleler arasında çeşitli anlam ilişkileri kurmak amacıyla kullanılan yapıların çoğu edat olarak değerlendirilir. Ancak “Arapça bir kelime olan edat, Türkçe veya İngilizcedeki kullanılış biçimiyle sınırlı olmayıp alet ve araç anlamına gelir. Dilbilgisindeki yerini tespit ederken bu esas anlamını göz önünde bulundurmak gerekir. Edat olarak değerlendirilen bu yapılardan bir bölümü cümledeki görevlerine göre bağlaç olarak kullanılır”¹.

1.2.BAĞLAÇ TÜRLERİ

Daha önce de belirttiğimiz gibi Arapçada müstakil bir bağlaç kavramı bulunmaması sebebiyle gramer kitaplarında bu konu belirli başlıklar altında incelemeye tabi tutulmamıştır. Bu nedenle çalışmamızın temelini oluşturan bağlaçların kolay anlaşılır olmasını sağlamak amacıyla anlamlarını göz önüne alarak şu şekilde sınıflamayı uygun gördük:

1.2.1. Birliktelik Bildiren Bağlaçlar

Bu gruptaki bağlaçlar Arapçada en sık kullanılan bağlaçlar olup genel olarak kelimeleri, söz öbeklerini, cümlecikleri veya cümleleri bağlamakla görevlidir².

a) ؤ

-Kelimeleri, cümlecikleri, cümleleri ve paragrafları bağlamak için kullanılır. Kullanıldığı yerde birlikteliğe işaret eder.

¹ Emrullah İşler ve Musa Yıldız, *Arapça Çeviri Kılavuzu*, Elif Yayınları, Ankara, 2008, s. 185.

² el-Mustapha Lahlali, *How to Write in Arabic*, Edinburgh University Press, 2009, s. 2.

Ör.1: ³ فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ.

“Onların ikisinde de (çeşit çeşit meyveler), hurmalar ve narlar olacak.”

Ör.2: ⁴ خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ.

“Allah onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir ve gözleri üzerinde de bir perde vardır ve dehşet verici bir azap beklemektedir onları.”

Ör.3: يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ.⁵

“Oğulcuğum; namaz kıl, iyiliği emret, kötülüğü önle, başına gelene sabret. Doğrusu bunlar azmedilmeye değer şeylerdir.”

-Ara cümle başında yer aldığı anda kendisinden önce gelen isim veya zamiri açıklama görevi üstlenir. Genellikle iki virgül veya parantez içinde yer alan و, “ki o” anlamını verecek şekilde tercüme edilir⁶.

Ör.4: ⁶ سافر أحمد - وهو طالب في كلية إلهيات - إلى الكويت.

Ahmet-ki O ilahiyat fakültesinde öğrencidir-Kuveyt’e gitti.

-Karşıtlık bildiren iki cümleyi birbirine bağlayarak “ama, fakat” anlamı kazanır⁷.

Ör.5: ⁸ إِنَّ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ.

“Hayat, bu dünya hayatından ibarettir. Ölürüz ve yaşarız, **fakat** bir daha diriltilecek değiliz.”

Ör.6: ⁹ يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ.

“Ey insanlar, bütün yeryüzündeki nimetlerimden helal ve temiz olanları yiyin, **fakat** şeytanın adımlarına uymayın.”

³ Rahmân, 55/68.

⁴ Bakara, 2/7.

⁵ Lokmân, 31/17.

⁶ Nariman Naili al-Warraki ve Ahmed Taher Hassanein, *Connectors in Modern Standard Arabic*, Kahire, 1984, s. 5.

⁷ al-Warraki ve Hassanein, a.g.e., s. 5.

⁸ Mu`minûn, 23/37.

⁹ Bakara, 2/168.

-Durum cümlelerinin başında bulunan **وَ** bağlacını isim veya fiil cümlesi takip eder. Cümleye ‘-erek/arak, ... hâlde’ anlamı katar¹⁰. Durum cümlelerinin başında yer alan **وَ** bağlacından sonra ya isim cümlesi ya da fiil cümlesi gelir¹¹. Bu cümle geçmiş zaman formunda olumlu yapıda **وَقَدْ**, olumsuz yapıda ise **وَمَا** kalıpları ile başlatılır; geniş/şimdiki zaman formunda ise olumsuz yapıda **وَمَا** – **وَلَمْ** kalıpları ile başlatılır¹².

Ör.7: ¹³ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ

“Siz ey imana ermiş olanlar! Sarhoş **iken** namaz kılmaya kalkışmayın.”

Ör.8: وَالَّذِي قَالَ لِبَوْلَدِهِ أَفِّ لَكُمْ أَنْ تُعَادِنِي أُنْ أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَعْجِلَانِ اللَّهَ وَيَلِكْ آمِينَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ¹⁴

“Fakat (öyle insan da var ki) kendisine Allah'a inanmayı her tavsiye ettiklerinde anne babasına, "Yuh olsun size!" diye çıkışır, "Benden önce (bu kadar çok) insan **gelip** geçmiş**ken** (öldükten sonra) tekrar diriltileceğimizi mi söylüyorsunuz?" Onlar ise Allah'ın yardımı için dua eder ve "Yazık sana!" derler, "Çünkü Allah'ın vaadi her zaman doğru çıkar!"

Ör.9: ¹⁵ عاد من أمريكا وما حصل على الدكتوراه

Doktorasını **almadan** Amerika'dan döndü.

b) فَ

-İki kelime veya cümleyi birbirine bağlayarak “hemen sonra, peşinden, arkasından” anlamlarını içerir¹⁶.

Ör.1: ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ¹⁷

¹⁰ Hasan Akdağ, *Arap Dilinde Edatlar*, 5. b., Tekin Kitabevi, Konya, 1999, s. 432.

¹¹ al-Warraki ve Hassanein, a.g.e., s. 13.

¹² al-Warraki ve Hassanein, a.g.e., s. 13.

¹³ Nisâ, 4/43.

¹⁴ Ahkâf, 46/17.

¹⁵ al-Warraki ve Hassanein, a.g.e., s. 15.

¹⁶ Komisyon, *el-Mu'cemu'l-Arabiyyi'l-Esâî*, Larousse, Tunus, 1988, s. 911; Kâzım Ürün, *Arap Dilinde Bağlaçlar ve Terkipler*, Esra Yayınları, Konya, 1998, s. 47.

¹⁷ Mu'minûn, 23/14.

“Sonra bu döl suyu damlasından döllelenmiş hücreyi yaratıyoruz; **sonra** bu döllelenmiş hücreden de cenini **ve** ceninden kemikleri yaratıyoruz; **ve sonra da** kemiklere et giydiren onu yepyeni bir yaratık hâlinde var edip ortaya çıkarıyoruz: öyleyse, yaratanların en iyisi, en ustası olarak Allah ne yücedir!”

Ör.2: سقط الطفل الصغير فبدأ في البكاء.

Küçük çocuk düştü **ardından** ağlamaya başladı.

Ör.3: وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَى حِينٍ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَذَا مِنْ شِيعَتِهِ وَهَذَا مِنْ عَدُوِّهِ فَاسْتَعَاثَ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَرَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌ.¹⁸

“Ve (Musa), halkının (şehirde olup bitenden) habersiz (evlerinde oturdukları bir gün) şehre indi; **ve** biri kendi halkından, ötekisi düşmanlarından olan iki adamın birbiriyle kavga ettiğini gördü. Kendi halkından olan kişi düşman tarafından olan kişiye karşı onu yardıma çağırırdı; **bunun üzerine** Musa onu yumrukla devirip işini bitirdi. (Ama **hemen sonra** kendi kendine:) "Bu düpedüz şeytanın işi!" dedi, "Doğrusu o (insanı) yoldan çıkararak apaçık bir düşmandır!"

-İki ya da daha fazla fiili veya cümleyi birbirine bağlayarak “bu yüzden, böylece” anlamlarını karşılar¹⁹.

Ör.4: إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوُونَ عَلَى أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أُخْرَاكُمْ فَأَتَابَكُمْ غُمًّا بِعَمِّ لَكَيْلًا تَحَزَنُونَ عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ.²⁰

“(Hatırlayın o ânı ki) Elçim arkanızdan size seslendiği hâlde kimseye bakmadan kaçtınız; **bu yüzden** O, (elçinin) kederine karşılık, elinizden kaçanın ve başınıza gelenin üzüntüsünü unutturacak bir üzüntü verdi size. Zira Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır.”

-Aralarında karşıtlık ilişkisi bulunan iki cümleciği birbirine bağlayarak “ama, fakat” anlamı kazanır.

¹⁸ Kasas, 28/15.

¹⁹ Karin C. Ryding, *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, Cambridge University Press, 2005, s. 52.

²⁰ Âli İmrân, 3/153.

“İman edip **sonra** hakikati inkâr eden ve **tekrar** iman edip **yeniden** hakikati inkâr eden ve **sonra** hakikati inkâr etmedeki inatlarına boyun eğenlere gelince, Allah onları bağışlamayacak ve hiçbir şekilde doğru yola erdirmeyecektir.”

Ör.2: ²⁶ ظَهَرْنَ مِنَ السُّبْحَانِ ثُمَّ جَزَعَهُ عَلَىٰ كُلِّ قَبِيْلَةٍ قَشِيْبٌ وَمُغَامٌ.

es-Sûbân Vadisi'nde göründüler, **sonra** Kaynoğullarının ellerinden çıkmış mahfelerin üstünde orayı da geride bıraktılar.

1.2.2. Tercih Bildiren Bağlaçlar

Kullanıldıkları cümlede bir tercihe veya muhalefete işaret eden bağlaçlardır.

a) أَوْ

“Veya, ya da” anlamındaki bu bağlaç; olumlu, olumsuz ve soru cümlelerinin hepsinde kullanılabilir²⁷.

Ör.1: ²⁸ وَإِذَا حُيِّيْتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوْا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوْهَا إِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيْبًا.

“Bir selam aldığınızda daha güzel bir selam ile karşılık verin **veya** (en azından) benzeri ile. Şüphesiz Allah her şeyin hesabını tutmaktadır.”

Ör.2: ²⁹ قُلْ مَنْ يَرِزُكُمْ مِّنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللّٰهُ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ.

“De ki: "Göklerden ve yerden geçiminizi sağlayan kimdir?" De ki: "Allah'tır! O hâlde, **ya** biz (Allah'a inananlar)dan **yahut** siz (O'nun birliğini inkâr edenler)den biri doğru yolda, (diğeri ise) açık bir sapıklık içindedir!"

b) أَمْ

-Soru cümleleriyle birlikte kullanılan *am*, evet ya da hayır şeklinde bir cevap aramayıp seçenekler arasından bir tercih yapmayı gerektirir³⁰.

²⁶ *Dîvân Zuheyr b. Ebî Sulmâ*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Lübnan, s. 104.

²⁷ al-Warraki ve Hassanein, a.g.e., s. 9.

²⁸ Nisâ, 4/86.

²⁹ Sebe, 34/24.

³⁰ Ebu'l-Abbas Muhammed b. Yezid el-Muberred, *el-Muktedab*, tah.: M. A. Udeyme, 3. c., Kahire, 1994, s. 286.

Ör.1: ³¹ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمِ الصَّابِرِينَ.

“**Yoksa** Allah (kendi yolunda) üstün çaba gösterdiğinizi ve zorluklara karşı sabırlı olduğunuzu görmedikçe cennete girebileceğinizi mi sanıyorsunuz?”

Ör.2: قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ.³²

“Sor (onlara): "Hiç kör olan kimseyle gören kimse bir olur mu? **Yahut** kopkoyu karanlıkla aydınlık bir tutulabilir mi?" **Yoksa** onlar Allah'la beraber, O'nun yarattığına benzer (şeyler) yaratan başka tanrısal güçlerin var olduğuna (gerçekten) inanıyorlar da bu (sözde) yaratma eylemi onların gözünde (O'nun yaratma eylemine) benzer mi görünüyor? De ki: "Her şeyin yaratıcısı Allah'tır; ve O'dur, var olan her şeyin üstünde mutlak hükümlerlik sahibi biricik (Yaratıcı)!"

-سواء كان- kalıbından sonra kullanıldığında “ister... ister... , ...da olsa ...da olsa” anlamlarını kazanır.

Ör.3: سأشتري هذا القميص سواء كان رخيصا أم غاليا.

Ucuz **da** olsa pahalı **da olsa** bu gömleği alacağım.

Bazen سواء, bazen كان, bazen de her ikisi birden cümle içinde hazfedilebilir. Fakat cümle içindeki varlıkları devam ediyormuş gibi tercüme edilir³³.

Ör.4: ³⁴ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَتَّبِعُكُمْ سِوَاءَ عَلَيْهِمْ أَدْعَوْتُهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ.

“Yol göstermeleri için yakarsanız size cevap verecek durumda olmayan varlıklara mı? Onlara **ister** yakarın, **ister** karşılarında susun, sizin için fark eden bir şey olmaz.”

c) إِمَّا

Bu kalıplar iki veya daha fazla ihtimali içeren durumları ifade etmek için kullanılır.

³¹ Âli İmrân, 3/142.

³² Ra'd, 13/16.

³³ Cüneyt Eren ve Tahsin Deliçay, *Arapça Cümle Yapısı ve Çeviri Teknikleri*, Tıbyan Yayıncılık, İzmir, 2004, s. 127.

³⁴ A'râf, 7/193.

Birinci *İma*'nın arkasından nasıl bir sözcük türü gelirse ikinci *İma*'dan sonra da genellikle aynı tür bir sözcük gelir³⁵.

Harfi cer/İsim/Zarf + <i>İma</i> + Harfi cer/İsim/Zarf + <i>İma</i>
Muzari Fiil + <i>İma</i> + Muzari Fiil + <i>İma</i>
Mansub Muzari Fiil + <i>İma</i> + Mansub Muzari Fiil + <i>İma</i>

Tablo 1: *İma* Bağlacının Kullanımı

Ör.1: ³⁶ *وَأَخْرُوجُونَ مُرْجُونَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ*

“Bir de, (durumlarının ne olacağı) Allah'ın yargı ve iradesine kalmış olan başka bir kısım insanlar (var ki), bunları (Allah) **ya** azaplandırarak **ya da** yine acıması, esirgemesiyle yönelecektir onlara. Çünkü Allah doğru hüküm ve hikmetle yargılayan mutlak ve sınırsız bilgi sahibidir.”

Ör.2: ³⁷ *قَالُوا يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْفِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى*

“Dediler ki: Ey Musa! **Ya** sen at **ya da** önce atan biz olalım.”

Ör. 3: *سَأَذْهَبُ إِلَى السَّيْنَمَا إِمَّا مَعَ سَوْدَاءَ وَإِمَّا مَعَ زَهْرَاءَ*

Sinemaya **ya** Sevda ile **ya da** Zehra ile gideceğim.

لا ولا d)

Bu kalıplar cümledeki seçenekleri reddederek olumsuz bir anlam katar.

İsim/Fiil + <i>ولا</i> + İsim/Fiil + <i>لا</i>
İsim/Fiil + <i>ولا/وليس</i> + İsim + <i>لا/ليس</i>
Muzari Fiil + <i>ولم/ولن</i> + Muzari Fiil + <i>لم/لن</i>

Tablo 2: *لا/ليس/لم/لن* ve *ولا/ليس/لم/لن* Bağlaçlarının Kullanımı

Ör.1: ³⁸ *أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ*

“Unutmayın ki, Allah dostlarına **ne** korku vardır, **ne de** onlar mahzun olurlar.”

³⁵ Eren ve Deliçay, a.g.e., s. 134.

³⁶ Tevbe, 9/106.

³⁷ Tâhâ, 20/65

³⁸ Yûnus, 10/62.

Ör.2: ³⁹ والذين إذا أنفقوا لم يُسرفوا ولم يقتروا وكان بين ذلك قواما.

“Ve onlar ki, başkaları için harcadıkları zaman **ne** saçıp savururlar **ne de** cimrilik yaparlar; bu ikisi arasında her zaman bir orta yol bulunduğunu (bilirler).

-Olumsuzluk bildiren bu cümleler her zaman, yukarıdaki örneklerde olduğu gibi ilk bağlacın ve ilk siganın aynısı kullanılarak oluşturulmayabilir.

Ör. 3: ⁴⁰ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ.

“Bu vakitlerin dışında **ne** sizin için **ne de** onlar için bir mahzur vardır.”

1.2.3. Zıtlık Bildiren Bağlaçlar

Kendisinden önce gelen cümlede yer alan bir düşüncenin ya da bir eylemin aksini ifade etmek için kullanılan bağlaçlardır.

a) لَكِنَّ/لَكِنَّ

“Ama, fakat, ne var ki” anlamlarına gelen bu iki bağlacın arasında anlam bakımından bir fark bulunmaz. Ancak لَكِنَّ isim cümlesi üzerinde hareke etkisine sahipken لَكِنِّn ismi merfu hâlde bulunur⁴¹ ve fiil cümlesinden önce gelebilir. Bu bağlaçların başına genellikle anlamca bir katkısı olmayan و harfî getirilir⁴².

Ör.1: ⁴³ المر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ.

“Elif Lâm Mîm Râ. Bunlar, sana vahiyle bildirilen mesajlardır; ve sana Rabbin katından indirilenler hakkın ta kendisidir; **ama yine de** insanların çoğu (buna) inanmayacaklar.”

Ör.2: ⁴⁴ وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى.

³⁹ Furkân 25/67.

⁴⁰ Nûr, 24/58.

⁴¹ Ahmet Yüksel, *Arapçada Bağlaçlı Cümle Yapıları*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Samsun, 2001, s. 55.

⁴² Günday ve Şahin, a.g.e., s. 72.

⁴³ Ra'd, 13/1.

⁴⁴ Nahl, 16/61.

“Nitekim, eğer Allah insanları zulümleri nedeniyle hemen cezalandıracak olsaydı, yeryüzünde bir tek canlı bırakmazdı; **fakat** onları belirli bir süreye kadar ertelemektedir.”

b) بَلْ

Kendisinden önceki cümlede verilen bilgi ya da hükme ait bir düzeltmeyi ifade eder⁴⁵.

Ör.1: يَمُنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ بَلِ اللَّهُ يَمُنُ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ.⁴⁶

“Birçok insan, (sana) teslim olmak suretiyle (ey Muhammed), sana bir lütufta bulduklarını zannederler. De ki: "Teslimiyetinizi bana bir lütuf olarak görmeyin! **Hayır, tersine** size iman yolunu göstermek suretiyle Allah size lütufta bulunmuştur; eğer sözünüzde samimi iseniz!”

Ör.2: ⁴⁷ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَ اللَّهِ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ.

“Ama (onların takipçileri arasından) yine de "Rahman çocuk edindi" diyenler çıktı. O şanı yüce olan, (ölümlülere has bu tür) tanımlamalardan sonsuzca uzaktır; **aksine**, (Allah'ın soyundan geldiğini iddia ettikleri o kimseler), ilahî ikrama mazhar olan kullardır.”

c) إِنَّمَا

Sınırlama veya kısıtlama ifade eder⁴⁸.

Ör.: ⁴⁹ أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّ مَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَى إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ.

“Hem, sana Rabbinden her ne ki indirilmişse, hak olduğunu gören kimseyle (bunu göremeyecek kadar) kör olan kimse bir midir? Bu gerçeği **yalnızca** akıl ve sağduyu sahipleri hatırdan çıkarmazlar.”

⁴⁵ Komisyon, a.g.e., s. 171.

⁴⁶ Hucurât, 49/17.

⁴⁷ Enbiyâ, 21/26.

⁴⁸ Komisyon, a.g.e., s. 116.

⁴⁹ Ra'd, 13/19.

d) رَغْمٌ/مَعَ أَنَّ

Bir şeyin diğer bir şeye rağmen müspet veya menfi yapılmasını ifade eden⁵⁰ bu bağlaçlar değişik şekillerde karşımıza çıkabilir:

رَغْمٌ/رَغْمًا/مِنْ/بِرَغْمٍ/بِالرَّغْمِ مِنْ/عَلَى الرَّغْمِ مِنْ + أَنَّ + İsim + (ف)...
رَغْمٌ/رَغْمًا/مِنْ/بِرَغْمٍ/بِالرَّغْمِ مِنْ/عَلَى الرَّغْمِ مِنْ + أَنَّ + İsim Cümlesi + (ف)...
مَعَ أَنَّ + İsim Cümlesi + (ف)...

Tablo 3: رَغْمٌ ve مَعَ أَنَّ Bağlacının Kullanımı

Ör.1: بالرَّغْمِ مِنْ صعوبة الامتحان فقد أُجبت على جميع الأسئلة.

Sınavın zorluğuna **rağmen** bütün soruları cevapladım.

Ör.2: مَعَ أَنَّهُ ملحق في وزارة الخارجية فقد انتقد السياسة الخارجية للحكومة.

Dışişleri bakanlığında ataşe olmasına **rağmen** hükümetin dış politikasını eleştirdi.

-Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere رَغْمٌ ve daha sonra inceleyeceğimiz bazı ekleme (listeleme) ve şart bağlaçlarıyla bağlanan cümlelerin ikinci kısmında;

-İsim cümlesi varsa,

-نَعَمْ, بَلَى, لَيْسَ gibi camid (çekimsiz veya yarı çekimli) bir fiil varsa,

- (أَنَّ ile başlayan) İsim cümlesi varsa,

-Emir, yasaklama ve soru cümlesi varsa,

-لَا, لَنْ veya ما olumsuzluk edatlarından biriyle başlayan olumsuz bir cümle varsa,

-س, سَوْفَ, قَدْ harf veya edatlarından biriyle başlayan mazi veya muzari bir fiil cümlesi olduğunda,

bu tür cümlelerin başına “ف” harfi getirilmelidir⁵¹. Ayrıca söz konusu bağlaçların cümle ortasında gelmesi durumunda ikinci cümlenin başına gelmesi gereken ف harfi düşürülür. Daha sonra inceleyeceğimiz ekleme (listeleme)

⁵⁰ Eren ve Deliçay, a.g.e., s. 109.

⁵¹ Hüseyin Günday ve Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi*, 3. b., Alfa Yayınları, İstanbul, 2008, s. 463.

bağlaçlarından *نتيجة لهذا* ; sonuç bağlaçlarından *فوق هذا* ve *إلى جانب هذا* ; *بالإضافة إلى هذا* ; *بالإضافة إلى هذا* ; sonuç bağlaçlarından *نتيجة لهذا* ve *ولهذا* nin hemen arkasından bu harfin getirilmesi ise tercihe bağlıdır.

1.2.4. Ekleme (Listeleme) Bağlaçları

Cümlede yer alan nesnelere ve olaylara ilave yapmak ya da anlamlarını pekiştirmek için kullanılan bağlaçlardır.

a) أيضًا

Cümleye “-de/-da, ayrıca, aynı zamanda” anlamı katar.

Ör.: جريدة النهار من أهم الصحف اليومية في لبنان وهي أيضا من أشهر الصحف في العالم العربي.

“En-Nehâr gazetesini, Lübnan’ın önde gelen günlük gazetelerindendir. Aynı zamanda Arap dünyasında da önde gelen gazetelerdendir.”⁵²

b) بالإضافة إلى ve بالإضافة إلى هذا/ذلك

Cümleye “buna ek olarak, yanı sıra, ayrıca, üstelik” anlamları katarlar. *بالإضافة إلى* nin ardından isim, isim öbeği ve mastar gelebilirken *هذا/ذلك بالإضافة إلى* nin ardından cümle gelmelidir.

Ör.1: بالإضافة إلى خلق الله الإنسان في أحسن تقويم فقد جعله خليفة الأرض.

Allah, insanı en güzel şekilde yaratmasının **yanısıra** onu yeryüzünün halifesi kılmıştır.

Ör.2: زينب أمّ وربة بيت وبالإضافة إلى هذا (ف) هي عاملة ناجحة.

Zeynep bir anne ve ev hanımı **üstelik** başarılı bir iş kadınıdır.

c) وفوق هذا/ذلك ve وإلى جانب هذا/ذلك

Cümleye “bunun yanında, bunun ötesinde” anlamları katan bağlaçlardır.

Ör.1: ترك صديقي عمله وإلى جانب هذا ترك المدينة.

“Arkadaşım işini bırakmasının **yanında** bu şehri de terk etti.”⁵³

⁵² Ürün, a.g.e., s. 74.

⁵³ İşler ve Yıldız, a.g.e., s. 187.

Ör.2: إنه يملك الآن مزرعة ومصنعا وعددا من السيارات **وفوق** هذا فله طائرة خاصة.
 “Şimdilerde bir çiftliği, bir fabrikası, birkaç arabası, **bir de** özel uçağı var.”⁵⁴

d) كذلك/كما/كما أن

“Böylece, gibi, aynı şekilde” anlamlarını karşılayan bağlaçlardır.

Ör.1: **كَذَلِكَ** كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ.⁵⁵

“Onlardan önce gelip geçenler de işte **böyle/aynı şekilde** gerçeğı yalanlamaya yeltenmişlerdi. (Gerçeğı görmek istiyorsan) zalimlerin sonunun nasıl olduğuna bir bak!”

Ör.2: **فَاسْتَقِيمْ كَمَا** أَمَرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطَّعُوا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ.⁵⁶

“Öyleyse, artık emredildiğın **gibi/yönde**, yanında yer alanlarla birlikte doğru yolu tutun ve sizden hiçbiriniz gurura kapılıp da çizgiyi aşmasın. Çünkü unutmayın, yaptığımız her şeyi O görüyor.”

e) فقط(فحسب) بل

لا + Muzari Fiil + فحسب(فقط) بل...أيضًا(كذلك)
لن + Mansub Muzari Fiil + فحسب(فقط) بل...أيضًا(كذلك)
لم + Meczum Muzari Fiil + فحسب(فقط) بل...أيضًا(كذلك)
ليس + İsim Cümlesi + فحسب(فقط) بل...أيضًا(كذلك)

Tablo 4: فقط(فحسب) بل Bağlacının Kullanımı

Ör : إنه ليس مدرّسا فقط بل طالب في الجامعة كذلك.

O sadece bir öğretmen **değil aynı zamanda** üniversite öğrencisidir.

1.2.5. Zaman Bildiren Bağlaçlar

Nesneler arasında zaman bakımından birliktelik sağlayan, eylemler arasında öncelik-sonralık ve eşzamanlılık ilişkisi gösteren yapılardır.

⁵⁴ İşler ve Yıldız, a.g.e., s. 186.

⁵⁵ Yûnus, 10/39.

⁵⁶Hûd, 11/112.

a) Mastar, İsim, Zamir, Zarf + قَبْلَ, بَعْدَ

Cümleler arasındaki öncelik-sonralık ilişkisini gösteren kelimelerdir.

Ör.1: 57. فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ.

“Ne derlerse sabret sen. Güneşin doğuşundan **evvel** ve batışından **önce** Rabbini hamd ile tespih et.”

Ör.2: 58. ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ.

“Ve bütün bunlardan **sonra**, kaçınılmaz olarak (hepiniz) ölümü tadıyorsunuz.”

-Zaman konusunda belirli bir süreye işaret ediliyorsa قبل ve بعد kelimelerinden sonra ب harfi ceri ve zaman bildiren kelime getirilir⁵⁹.

Ör.3: سقطت الطائرة بعد إقلاعها بساعة.

Uçak havalandıktan **bir saat sonra** düştü.

b) Mazi ve Mansub Muzari Fiil + قَبْلَ أَنْ, بَعْدَ أَنْ, بَعْدَ مَا

Bu yapıardan sonra fiili hangi formda (mazi/muzari) kullanacağımıza, cümlenin anlamı başta olmak üzere ana cümledeki fiilin hangi formda kullanıldığına bakarak karar verebiliriz⁶⁰. Genellikle muzari fiilin başına gelerek nasp eden ve ona mastar anlamı kazandıran أَنْ edatı, fiil üzerinde herhangi bir şekli değişikliğe yol açmadan mazi fiilin başına da gelebilir⁶¹.

Ör.1: 62. قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لَكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفَذَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنفَذَ كَلِمَاتِ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا.

“De ki: «Eğer Rabbimin sözlerini yazmak için deniz mürekkep olsa, Rabbimin sözleri tükenmeden **önce**, deniz muhakkak tükenecekti, bir mislini daha yardımcı getirsek bile.”

⁵⁷ Kâf, 50/39.

⁵⁸ Mu'minûn, 23/15.

⁵⁹ al-Warraki ve Hassanein, a.g.e., s. 45.

⁶⁰ Eren ve Deliçay, a.g.e., s. 118.

⁶¹ Günday ve Şahin, a.g.e., s. 103.

⁶² Kehf, 18/109.

- بعدما kelimesindeki ما harfinin görevi, başına geldiği fiilde herhangi bir şekli değişiklik yapmadan yalnızca ona mastar anlamı katmasıdır ve ‘mastar mâ’sı olarak isimlendirilir⁶³.

Ör.2: ⁶⁴ فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَمَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ.

“Ve kim, öğrendikten sonra böyle bir hükmü değiştirirse, böyle davranmanın günahı, yalnızca onu değiştirenedir. Doğrusu Allah, her şeyi işitendir, her şeyi bilendir.”

عِنْدَمَا ، حِينَمَا ، لَمَّا c)

Zaid⁶⁵ bir ما ile birleşerek oluşan bu kelimelerin arkasından fiil gelmelidir⁶⁶. Bu fiil mazi geldiğinde bağlacın kazandığı anlam “-dığında, -diği zaman”; muzari geldiğinde “...iken” olur.

Ör.1: تَوَقَّفت سَعَادَةً فجأةً عن الكلام عِنْدَمَا دخلت أمها إلى الغرفة.

Annesi odaya **girdiğinde** Suat konuşmayı kesti.

Ör.2: ⁶⁷ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ.

“Akşam eve getirirken, sabah otlığa çıkarırken onlarda bir bulursunuz.”

Ancak لَمَّا muzari fiille kullanıldığında cümlenin anlamını maziye çevirir, fiilin henüz gerçekleşmediğini bildirir ve son harekesini cezmeder⁶⁸. Kastettiğimiz anlamı karşılayabilmesi için mazi fiille kullanılması gerekir.

Ör.3: ⁶⁹ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونََ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ.

“Ve gerçek şu ki, sizden önce, kendilerine gönderilen peygamberler onlara hakkın apaçık delillerini getirdikleri hâlde (inat ve ısrarla) zulüm (ve kötülük) yapmaya devam ettikleri zaman nice nesilleri yok ettik.”

⁶³ Günday ve Şahin, a.g.e., s. 103.

⁶⁴ Bakara, 2/181.

⁶⁵ Arapçada, istisnalar dışında, kelime kökü en az üç harften oluşur ve bunlara aslî harfler denir. Kelime türetilirken bu aslî harflerin başına, ortasına veya sonuna bir ya da daha fazla harf eklenir. Bu harfler zaid (ilave) olarak nitelendirilir.

⁶⁶ Akdağ, a.g.e., s. 286.

⁶⁷ Nahl, 16/6.

⁶⁸ Mustafa Meral Çörtü, *Sarf-Nahiv-Edatlar*, 4. b., İFAV Yayınları, İstanbul, 2004, s. 451.

⁶⁹ Yûnus, 10/13.

Ör.4: لَمَّا يَرْجِعُ أَخِي مِنَ السَّفَرِ.

Kardeşim **henüz** okuldan dönmedi.

d) بَيْنَا/بَيْنَمَا

Bağlaç *بينا* veya *بينما* olarak iki şekilde kullanılabilir. İki eylemin eş zamanlı gerçekleştiğini ifade eder⁷⁰. İsim veya fiil cümlesinin başında gelir ve "...iken" şeklinde tercüme edilir.

Ör.: بَيْنَا نَحْنُ نناقش المشروع أعلن رئيس الجلسة تأجيل الاجتماع.

"Biz projeyi tartışırken oturma başkanı toplantının ertelendiğini bildirdi."⁷¹

e) ما كاد...حتى/ما إن...حتى

Zaman ve eylem bakımından birbirine yakın olan iki cümleyi birbirine bağlayan yapılarıdır. Kendilerinden sonra gelen fiilin kipine göre geniş/şimdiki, gelecek veya geçmiş zaman anlamı kazanırlar⁷²:

Geçmiş Zaman	ما كاد/لم يكذ + (Fail) + Muzari Fiil + حتى + Mazi Fiil
	ما إن + Mazi Fiil + حتى + Mazi Fiil
Geniş ve Gelecek Zaman	لا يكاد + (Fail) + Muzari Fiil + حتى + Mansub Muzari Fiil
	ما إن + Meczum Muzari Fiil + حتى + Mansub Muzari Fiil

Tablo 5: ما كاد...حتى/ما إن...حتى Bağlacının Kullanımı

Ör.1: ما إن درسنا أدوات الربط حتى استعملنا بعضها في موضوعات الإنشاء والتعبير.

Bağlaçları öğrenir öğrenmez birçoğunu kompozisyon konularında kullanır olduk.

Ör.2: لا يكاد الطالب الناجح يحصل على شهادته الثانوية حتى يلتحق بالجامعة.

Başarılı öğrenci lise diplomasını alır almaz üniversiteye girer.

⁷⁰ Lahlali, a.g.e., s. 5.

⁷¹ Komisyon, a.g.e., s. 190.

⁷² Eren ve Deliçay, a.g.e., s. 137.

1.2.6. Amaç Bildiren Bağlaçlar

Eylemin gerçekleşme amacını açıklayan bu bağlaçlar hem isimlerden hem de fiillerden önce gelebilir:

لِ ، من أجلِ + Mastar
لِ ، من أجلِ أنْ ، كَيْ ، لِكَيْ + Mansub Muzari Fiil
كَيْلا ، لكيلا ، لئلا + Mansub Muzari Fiil

Tablo 6: لِ، من أجلِ، كَيْ، كَيْلا Bağlacının Kullanımı

Bir şeyin yapılış amacını veya nedenini belirtmek için kullanılan لِ harfi cer olan ل ile eşdeğerdir⁷³. Ancak fiille birlikte kullanıldığında harfi cer olma özelliğinden uzaklaşır ve sanki kendisiyle fiil arasında gizli bir اُنْ edatı varmış gibi düşünülür⁷⁴.

-“İçin, -den dolayı” anlamında kullanılan اُنْ kelimesi daima başına gelen لِ veya مِنْ harfi cerleriyle mecrurdur⁷⁵.

-Tıpkı لِ bağlacında olduğu gibi مِنْ اُنْ لِكَيْ، لِكَيْ، من أجلِ اُنْ ifadelerinden sonra mansub muzari fiil gelir. Eğer olumsuz bir amaçtan bahsedilecekse bu ifadelerin hemen arkasına لَا olumsuzluk edatı eklenir.

Ör.1: بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ.⁷⁶

“Apaçık mucizelerle ve kitaplarla gönderildiler. Kendilerine indirileni insanlara açıklaman için ve düşünsünler diye, sana da bu Kur'an'ı indirdik.”

Ör.2: كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا.⁷⁷

“Zaten yüce olan adını daha da yüceltmek için.”

⁷³ William Wright v.d., *A Grammar of the Arabic Language*, Vol. 1, Cambridge University Press, 1896, s. 291.

⁷⁴ Akdağ, a.g.e., s. 356.

⁷⁵ Akdağ, a.g.e., s. 34.

⁷⁶ Nahl, 16/44.

⁷⁷ Tâhâ, 20/33.

Ör.3: ⁷⁸ لَكَيْلًا تَأْسُوا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُجِبُ كُلَّ مَخْتَالٍ فَخُورٍ.

“Kaybettiğinize **üzülmeyesiniz** ve size verdiği nimetlerle **şımarmayasınız diye**. Allah; kendini beğenip böbürleneni sevmez.”

1.2.7. Şart Bildiren Bağlaçlar

Türüne göre değişiklik göstermekle birlikte, kullanıldıkları cümleye “eğer, ise” anlamı katan bağlaçlardır. Bu bağlaçlar aracılığıyla kurulan cümlelere şart cümlesi (الجملة الشرطية) denir. Şart cümlesi, şart edatından sonra gelen şart cümlesi ve bu şartın gerçekleşmesi hâlinde ortaya çıkacak durumları ifade eden cevap cümlesinden meydana gelir⁷⁹.

a) اِنْ

اِنْ, şart cümlesiyle cevap cümlesini birbirine bağlayan bir harftir. Bu maddede yer vereceğimiz diğer şart edatları اَيْنَمَا ve حَيْثُمَا ise isimdir⁸⁰. Bu bağlaçlar aracılığıyla oluşturulan şart cümlelerinde;

-Şart ve cevap fiilleri muzari ise meczum yapılır,

-Şart ve cevap fiilleri mazi ise mebni olduklarından dolayı mahallen meczum sayılır,

-Şart fiili muzari, cevap fiili mazi ise şart fiili meczum yapılır,

-Şart fiili mazi, cevap fiili muzari ise cevap fiili merfu veya meczum yapılabilir⁸¹.

-Cevap cümleleri isim cümlesi olduğunda,

⁸² فَإِنْ يَهْلِكْ فَمِنْكُمْ قَوْمٌ مِنَ الدُّنْيَا إِلَى هُنَاكَ يَصِيرُ.

Eğer o helak olursa ne gam. Çünkü her kavmin direği eninde sonunda dünyadan ayrılacak.

- Emir veya nehiy (yasaklama) bildiren bir fiille başladığında,

⁷⁸ Hadid, 57/23.

⁷⁹ Günday ve Şahin, *Arapçada Bağlaçlar*, s. 184.

⁸⁰ Ahmed Muhtâr Ömer v.d., *en-Nahvu'l-Esâsi*, Dâru's-Selâsil, 4 .b., Kuveyt, 1994, s. 418.

⁸¹ Mahmud Fehmi Hicâzî, *el-Cumletu's-Şartiyeye*, Kahire, 1981, s. 145,146.

⁸² Ali el-Cârim ve Mustafa Emin, *el-Belagatu'l-Vâdiha*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, t.y., s. 76.

وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِّنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أَلِئِمَّةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ.⁸³

“Fakat eğer bir anlaşma yaptıktan sonra antlarını bozar da dininizi karalamaya kalkarlarsa, o zaman, (kendi) antlarına saygısı olmayan bu sadakatsizlik timsali kimselerle savaşın ki (o zaman) belki (azgınlıklarından) vazgeçerler.”

- Câmîd (çekimsiz) bir fiille başladığında,

إِنْ تُؤْذِ الزَّوْجَ فَيُبْسِ الرِّفِيقُ.

Eşine zulmediyorsan ne kadar da kötü bir yoldaşsın.

- Başında *قد* veya *ما* bulunan mazi bir fiille başladığında,

فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُمْ مِّنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأَمْرٌ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ.⁸⁴

“Öte yandan, eğer (size ulaştırdığım mesajdan) yüz çevirirseniz, (hatırlayın ki,) ben sizden bir karşılık beklemiş değilim; benim ücretim(i ödemek) Allah'tan başkasına düşmez; çünkü ben kendini O'na teslim edenlerden biri olmakla emrolundum”.

- Başında *سوف*, *سوف* bulunan muzari bir fiille başladığında, bu cümlelerin başına *ف* harfi getirilmelidir⁸⁵. Çünkü bu tür cümleler, ancak cevap *ف*'si adı verilen bu harfle şart fiiline bağlandıkları takdirde cevap cümlesi olabilir⁸⁶.

وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ.⁸⁷

“Eğer yoksul düşmekten kaygı duyuyorsanız, o zaman (bilin ki), Allah, dilerse sizi bolluk ve cömertliğiyle zengin kılacaktır: Çünkü Allah mutlaka doğru hüküm ve hikmetle edip eyleyen sınırsız bilgi sahibidir!”

-Cevap isim cümlesi olarak geldiğinde başına *ف* yerine mufâcee (sürpriz) edatı *لِ*⁸⁸ da gelebilir⁸⁹.

وَإِنْ تُصِيبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْتُلُونَ.⁹⁰

“Kendi yapıp ettikleri sonucunda başlarına bir bela gelince de bütün ümitlerini yitirirler!”

⁸³ Tevbe, 9/12.

⁸⁴ Yûnus, 10/72.

⁸⁵ Ömer v.d., a.g.e., s. 420,421.

⁸⁶ Akdağ, a.g.e., s. 298.

⁸⁷ Tevbe, 9/28.

⁸⁸ *لِ* mufâcee (sürpriz) edatı olarak kullanıldığında ‘bir de ne göreyim’ şeklinde anlam kazanıp herhangi bir olayın birdenbire gerçekleştiğini ifade eder. Bu şekliyle kendisinden sonra isim gelebildiği gibi *ب* harfi cerini takip eden bir zamir de gelebilir.

⁸⁹ Yusuf Uralgiray, *İlk ve İleri Dilbilgisi*, 2. c., Safir Press, Riyad, 1986, s. 963.

⁹⁰ Rûm, 30/36.

-Cevap cümlesi yalın mazi veya yalın muzari bir fiille başladığında ise başına ف harfi getirilmez⁹¹.

و من يك ذا فم مُر مريض يجدُ مُرا به الماء الزُّلالا.⁹²

Kimin ağzının tadı bozuk ve acı olursa, o kişi tatlı suyu bile acı bulur.

-Aşağıdaki ayetin cevap fiili yalın mazi geldiği hâlde başında قد varmış ve hazfedilmiş gibi takdir edilip ف harfi ile başlamıştır⁹³.

Ör.1: وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدًّا مِنْ دُبُرٍ فَكَذَّبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ

“Yok, eğer gömleği sırtından yırtılmışsa, o zaman kadın yalan, beriki doğru söylüyor demektir.”

-Şart cümleleri her zaman başta gelmek durumunda değildir. Cevap cümlelerinin şart cümlelerinden önce geldiği durumlarda cevap cümlelerinin başında bulunması gereken ف harfi düşürülür.

Ör.2: قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ.⁹⁴

“De ki: "Bakın, (bu şekilde) Rabbime isyan etseydim, o çetin (Hesap Gün(ün)de (başıma gelecek olan) azaptan korkardım.”

-Olumsuzluk لا sısı ile birleşen إِنْ'den sonra gelen şart fiili düşürülür.⁹⁵

Ör.3: جَامِلٌ إِخْوَانُكَ وَإِلَّا يَهْجُرُوكَ.

“Kardeşlerine iyi davran, aksi takdirde senden uzaklaşırlar.”⁹⁶

Yukarıdaki örnekte yer alan إِنْ, koşul bildiren إِنْ ve olumsuzluk edatı لا'nın birleşimi olup “eğer... değilse/yapmazsa” anlamı taşır. İstisna edatı olan إِنْ ile karıştırılmaması için cümlenin anlamına bakmak yeterli olacaktır. Aslında cümle جَامِلٌ إِخْوَانُكَ وَإِنْ لَا تَجَامَلُ إِخْوَانُكَ يَهْجُرُوكَ şeklindedir.

-Şart bildiren bağlaçların tanımını yaparken إِنَّمَا, حَيْثَمَا, مَتَى, مَن, مَا'nın tıpkı إِنْ gibi iki fiili meczum kıldığını ifade etmiştik. Bu isimlerden مَن âkillere, مَا gayri âkillere delâlet eder. مَتَى (nerede...ise) ve إِنَّمَا (ne zaman...ise) kelimeleriyle-anlamca

⁹¹ Eren ve Deliçay, a.g.e., s. 60.

⁹² el-Cârim ve Emin, a.g.e., s.81.

⁹³ Eren ve Deliçay, a.g.e., s. 61.

⁹⁴ En'âm, 6/15.

⁹⁵ Uralgiray, a.g.e., s. 972.

⁹⁶ Uralgiray, a.g.e., s. 970.

bir değişikliğe yol açmamakla birlikte-sonlarına zâid bir ما harfi eklenmiş şekilde karşılaşabiliriz. Ancak حيثما (nerede/ne zaman... ise) diğerlerinin aksine ما olmadan şart edatı olarak kullanılamaz⁹⁷.

Ör.4: حيثما تستقم بقدر الله لك نجاحا في غابر الأزمان.

“**Nerede/ne zaman** doğru olursan Allah seni hiç beklemediğin bir zamanda başarıya ulaştırır.”⁹⁸

Ör.5: ⁹⁹ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا.

“Ve **nerede** bulunursam bulunayım beni kutlu ve erdemli kıldı; yaşadığım sürece bana salâtı, arınmak için vermeyi emretti.”

Ör.6: متى تنتقن عملك تبلغ أملك.

“Ne zaman işini sağlam yaparsan arzularına kavuşursun.”¹⁰⁰

Ör.7: ¹⁰¹ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَسِيئَةٌ تَبِيَهُ أَجْرًا عَظِيمًا.

“**Kim** de Allah’a karşı verdiği ahbine vefa gösterirse artık Allah da ona büyük bir ecir verecektir.”

Ör.8: ¹⁰² وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ.

“Ve (onlar) **ne** hayır işlerirse, artık şüphesiz ondan (sevabından) mahrum bırakılmayacaklardır. Çünkü Allah, takva sahiplerini hakkıyla bilendir.”

ب) إذا

- “-dığıında, -dığı zaman, ...ise” anlamına gelen bu bağlaç genellikle mazi fiille birlikte kullanılır ancak cümlenin anlamını muzariye çevirir¹⁰³.

Ör.1: ¹⁰⁴ تكاد عطاياه يجنّ جنونها إذا لم يعوّدْها برُقِيّة طالب.

⁹⁷ Akdağ, a.g.e., s. 208.

⁹⁸ Bahâuddîn Abdullah el-Hemedânî İbn Akîl, *Şerhu İbn Akil*, Beyrut, t.y., s. 366.

⁹⁹ Meryem, 19/31.

¹⁰⁰ Selami Bakırcı ve M. Sadi Çöğenli, *Arapça Edatlar Sözlüğü*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2013, s. 197.

¹⁰¹ Fetih, 48/10.

¹⁰² Âli İmrân, 3/115.

¹⁰³ Akdağ, a.g.e., s. 44.

¹⁰⁴ el-Cârim ve Emin, a.g.e., s. 99.

“O (cömert), yardım dileyen birinin hayır duası ile ihsanlarını korumazsa, neredeyse o ihsanları çılgına döner .”

- *إن* bağlacında olduğu gibi *إِن* ile kurulan şart cümlesinin cevabı yalın mazi veya yalın muzari geldiğinde başına *ف* almaz. Ancak isim cümlesi olduğunda, emir veya nehiy bildiren bir fiil olduğunda, *قَدْ* veya *مَا* ile başlayan mazi bir fiil olduğunda, *سَ*, *سَوْفَ*, *لَنْ* ile başlayan muzari bir fiil olduğunda başına *ف* harfi getirilmelidir.

- *إِذَا*'dan sonra açık ya da gizli bir fiil bulunabilir. Yani kendisinden sonra fiil değil de isim gelmişse daha sonra gelen fiil, düşürülmüş olan şart fiilinin açıklayıcısıdır¹⁰⁵.

Ör.2: ¹⁰⁶ إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ.

“Gökyüzü parçalara ayrıldığında,”

-*إِذَا*, koşul bildirmesinin yanı sıra gelecek zamana işaret eden bir zaman zarfı olarak da kullanılır. Zamana işaret ettiğinde cevap cümlesi ortadan kalkar ki bu duruma genellikle kase (yemin) cümlelerinde rastlarız¹⁰⁷.

Ör.3: ¹⁰⁸ وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ

“Yemin olsun (karanlığı ile her şeyi) örttüğü zaman, geceye! Ve açılıp ağardığı zaman, gündüze!”

c) **أَوْ**

Bir şeyin olmamasını başkasının olmamasına bağlayan bir kelimedir¹⁰⁹. Gerçekleşmemiş şart cümlelerinden önce gelir¹¹⁰. Kendisinden sonra gelen fiil hangi kipte olursa olsun cümlenin anlamını maziye çevirir¹¹¹.

¹⁰⁵ Uralgiray, a.g.e., s. 998.

¹⁰⁶ İnşikak, 84/1.

¹⁰⁷ Akdağ, a.g.e., s. 45.

¹⁰⁸ Leyl, 92/1-2.

¹⁰⁹ Râgıb el-İsfahânî, *Müfredât*, çev. Abdülbaki Güneş, Mehmet Yolcu, 3. b., Çıra Yayınları, İstanbul, 2012, s. 978.

¹¹⁰ Eren ve Deliçay, a.g.e., s. 63.

¹¹¹ Eren ve Deliçay, a.g.e., s. 64.

Ör.1: ¹¹² رأيتُكَ مَحْضَ الْجِلْمِ فِي مَحْضِ قَدْرَةٍ وَلَوْ شِئْتَ كَانَ الْحِلْمُ مِنْكَ الْمُهَيَّبًا.

Seni en güçlü olduğun zamanda en sabırlı hâlinle gördüm. **Eğer isteseydin** sabrının yerini Hint kılıcı alırdı.

- *لو*'in cevabı olumlu mazi fiil olabildiği gibi *ما* ile olumsuz yapılan mazi ya da *لم* ile olumsuz yapılan muzari biri fiil olabilir¹¹³. Genellikle cevabında cevap lâmi denilen bir *ل* harfi bulunur ancak cevabı olumsuz muzari fiil olduğunda bu *ل* harfi gelmez¹¹⁴.

Ör.2: ¹¹⁵ وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاكُمْ مَّا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ.

“Onlar hâlâ: "Rahman dilemiş olsaydı biz onlara asla tapmazdık!" diyorlar. Ama onlar (Rahman'ın) böyle bir şey (istediği) hakkında bilgi sahibi değiller. Onlar sadece zannediyorlar.”

Ör.3: ¹¹⁶ وَلَوْلَا رَهْمُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْنَا بَعِزٌّ.

“**Eğer ailen olmasaydı** seni mutlaka öldüresiye taşlardık! Öyle ya, bizim üstümüzde bir gücün, bir nüfuzun yok ki!”

- *إن* ve *إِذ* da olduğu gibi *لو* ile kurulan şart cümlesinin cevabı yalın mazi veya yalın muzari geldiğinde başına *ف* almaz. Ancak isim cümlesi olduğunda, emir veya nehiy bildiren bir fiil olduğunda, *قد* veya *ما* ile başlayan mazi bir fiil olduğunda *ف* harfi getirilmelidir. *س*, *سوف*, *لن*

-Bazen *لو* ve *إِنْ* bağlaçlarının öncesinde *و* olduğu hâlde bağımsız bir cümlenin başında gelebilir, bu durumda şart bağlacı olmaktan çıkıp vasıl edatı olur ve cevaba gerek duymaz¹¹⁷. Kazandırdığı anlam ise “-se/sa bile, -se de/sa da” şeklinde olur.

Ör.4: ¹¹⁸ فَإِنْ أَمْرٌ فَمَا مَرَضٌ اصْطَبَارِي وَإِنْ أَحْمَمَ فَمَا حَمٌّ اعْتِزَامِي.

¹¹² el-Cârim ve Emin, a.g.e., s. 94.

¹¹³ Ömer v.d., a.g.e., s. 307.

¹¹⁴ Hüseyin Serhân, *Kâmûsu'l-Edevâti'n-Nahviyye*, Mektebetu'l-İman, Mısır, 2007, s. 134.

¹¹⁵ Zuhûf, 43/20.

¹¹⁶ Hûd, 11/91.

¹¹⁷ Ürün, a.g.e., s. 31,64.

¹¹⁸ el-Cârim ve Emin, a.g.e., s. 60.

“Her ne kadar ben hastalansam da sabrım hastalanmadı. Ben sıtma hastalığına yakalanmış olsam da azmim sıtmaya yakalanmamıştır.”

d) على أن

Şart bildiren diğer yapılarla aynı anlamları karşılamakla beraber daha vurgulu bir anlatım için kullanıldığını söyleyebiliriz.

Ör.1: ¹¹⁹ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا.

“Onlarla bizim aramızda bir set inşa etmen **şartıyla** sana bir bağ (vergi) verelim mi?”

Ör.2: تتقدم البلدان على أن يقوم الناس بواجباتهم بدقة.

Ülkeler ancak insanların görevlerini özenle yerine getirmeleri **durumunda** gelişme gösterir.

e) وإن/ولو/حتى وإن/حتى لو/إذا

Şart bildiren *إن* ve *ولو*’nun başına *و* eklenmesiyle elde edilen bu yapılar, söz konusu şartın gerçekleşse de gerçekleşmese de sonucu etkilemediğini anlatmak için kullanılır.

Ör.1: ¹²⁰ وَلَوْ رَجِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلَّجُوا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ.

“Onlara merhamet edip (bu dünyada) başlarına gelebilecek darlık ve sıkıntıyı giderecek olsak, onlar **yine de**, o kurumlu azgınlıkları içinde körcesine bocalayıp dururlar.”

Ör.2: انتصر المسلمون في غزوة بدر حتى إذا يقل عدددهم.

Müslümanlar sayıca az olsalar **da** Bedir Savaşı’nda galip gelmişlerdir.

¹¹⁹ Kehf, 18/94.

¹²⁰ Mu’minûn, 23/75.

f) خَشْيَةٌ/خَوْفًا مِنْ

Korku ve kaygı duygularını ifade etmek için kullanılan bağlaçlardır. خَشِيَ (korkmak) fiilinin mastarı olan خَشْيَةٌ kelimesi ve خَاف (korkmak) fiilinin mastarı olan خَوْفٌ veya مَخَافَةٌ kelimelerinin oluşturduğu yapılardır:

خَشْيَةٌ ، مَخَافَةٌ ، خَوْفًا مِنْ + İsim
خَشْيَةٌ أَنْ ، مَخَافَةٌ أَنْ ، خَوْفًا مِنْ أَنْ + Mansub Muzari Fiil
خَشْيَةٌ أَلَّا ، مَخَافَةٌ أَلَّا ، خَوْفًا مِنْ أَلَّا + Mansub Muzari Fiil

Tablo 7: خَشْيَةٌ/خَوْفًا مِنْ, مَخَافَةٌ أَلَّا Bağlacının Kullanımı

Yukarıda görüldüğü gibi bu yapılar hem isimlerden önce hem de muzari fiili nasbederek mastara dönüştüren أَنْ edatıyla birlikte kullanılmak suretiyle fiillerden önce gelebilir. Fiile olumsuz bir anlam kazandırmak için أَنْ'in peşine لَا olumsuzluk edatı eklenir.

Ör.1: ¹²¹ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا.

“Öyleyse artık, yoksulluk **kaygısıyla** çocuklarınızı öldürmeyin; onları da, sizi de doyuran/rızıklandıran Biziz. Onları öldürmek gerçekten büyük bir suçtur.”

Ör.2: رَجَعَتِ الْبِنْتُ الصَّغِيرَةَ إِلَى بَيْتِهَا مَبْكِرًا مَخَافَةَ أَنْ تَضِلَّ الطَّرِيقَ.

Küçük kız yolunu **kaybetme korkusuyla** erkenden evine döndü.

1.2.8. Sebep-Sonuç Bildiren Bağlaçlar

Bir eylemi gerçekleştirmeye yönelten etmenleri anlatmak için kullanılan bağlaçları sebep bağlaçları, bu eylemin ortaya koyduklarını anlatmak için kullanılan bağlaçları da sonuç bağlaçları olarak ifade edebiliriz.

Sebep Bildiren Bağlaçlar	لِأَنَّ/إِذْ أَنْ(إِنَّ)/حَيْثُ أَنْ(إِنَّ) + İsim Cümlesi + (ف)...
	بِمَا أَنَّ + İsim Cümlesi + (ف)...

¹²¹ İsrâ, 17/31.

Sonuç Bildiren Bağlaçlar	و على هذا/ولهذا/وبذلك/ونتيجة لهذا + (ف) + İsim ve Fiil Cümlesi
--------------------------	--

Tablo 8: Bağlacının Kullanımı، بما أن، وعلى هذا

Sebepl bildiren bağlaçlar “çünkü, -dığı için, -den dolayı”, sonuç bildiren bağlaçlar “böylece, sonuç olarak” anlamlarına gelmekte olup birbirlerinin yerine kullanılabilir. Cümle başına ve ortasına gelebilen bu bağlaçlardan بما أن yalnızca cümle başında gelmelidir¹²².

Ör.1: تناولوا الكثير من الفواكه والخضار الطازجة كل يوم لأنها تخلص الجسم من السموم ومن ثم تساعد على نقاء البشرة.

“Her gün bol bol taze meyve ve sebze yiyin; **çünkü** bunlar vücudu zehirlerden temizleyerek cildin güzelleşmesine yardım eder.”¹²³

Ör.2: بما أن السائق أسرع في السير فقد أضطر إلى دفع الغرامة.

Şoför trafikte hızlı seyrettiği için ceza ödemek zorunda kaldı.

Ör.3: وكان أخلص الناس للكثرة عرضة للثمة، ولا يقال للمتهم عن اتهمه. وبذلك عذب مئات الآلاف.

“Katolik mezhebine en samimi şekilde bağlananlar bile töhmet altında bırakılıyordu ve itham edene kişiyi neye dayanarak itham ettiği sorulmazdı. **Böylece** yüzbinlerce insana işkence yapılmıştı”.¹²⁴

¹²² al-Warraki ve Hassanein, a.g.e., s. 93.

¹²³ İbrahim Özay, *KPDS Arapça Soru Bankası*, 2. b., Asil Yayıncılık, Ankara, 2008, s. 105.

¹²⁴ Hayreddin Karaman ve Bekir Topaloğlu, *Arapça Okuma ve Eski Metinler*, “Vicdanın Yanılması-Ahmed Emîn”, 3. b., Ensar Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 321-322.

İKİNCİ BÖLÜM

İNGİLİZCEDE BAĞLAÇLAR

2.1. İNGİLİZCEDE BAĞLAÇ KAVRAMI

İngilizcede bağlaç kavramının isimlendirilmesi ve tanımlanması noktasında çok sayıda farklı görüş bulunmaktadır. “İşlevi önermeler arasında ya da bazı hallerde bir tümce ile ad öbeği arasında var olan mantıksal ilişkiyi göstermek olan sözcük ya da sözcük öbeği şeklinde tanımlanan bağlantı öğelerine (connectives) (Celce-Murcia,2000), aynı zamanda bağlaç (conjunction) (Halliday ve Hasan, 1976), bağlayıcı öge (cohesive devices) ya da söylem işaretçisi (discourse marker) (Schiffrin, 1987) adları da verilmektedir”.¹ Ancak çalışmamızın temelini oluşturması bakımından genel bir tanım yapmamız gerekirse bağlaçları; kelimeleri, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine bağlayan² ve bağladığı ifadeler arasındaki farklı ilişki türlerini ortaya koyan bağlantı öğeleri³ olarak ifade edebiliriz.

2.2. BAĞLAÇ TÜRLERİ

İngiliz dilbilimci Greenbaum bağlaçları; *birleştirme bağlaçları* (*coordinating conjunctions*), *denklik bağlaçları* (*correlative conjunctions*) ve *yan cümle bağlaçları* (*subordinating conjunctions*) olmak üzere üçe ayırır⁴. Bir de bunların dışında bağlaç olarak kabul edilmeyen ancak bağlama görevi yapan zarflar vardır. *Conjunctive adverbials* olarak ifade edilen bu yapıları, gerek bağlama görevi yapmaları gerekse

¹ Sidney Greenbaum, *An Introduction to English Grammar*, Essex: London, 1993'ten akt. Kâmil Kurtul, “*Türkçe ve İngilizcedeki Bağlaçların Yazılı Metinlerde Kullanımı*”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2011, s. 51.

² James C. Fernald, *Connectives of English Speech*, Funk&Wagnalls Company, New York, 1904, s. 195.

³ Caron J., “Connectives”, *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, Oxford, 1994, s. 706.

⁴ Serkan Gürkan, “*Coordinating Conjunction Preferences of Turkish First Year University Students*”, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2005, s. 15.

bağlaçlar kadar yaygın bir kullanıma sahip olmaları sebebiyle başlıklarımız arasına dâhil ettik.

2.2.1. Birleştirme Bağlaçları (Coordinating Conjunctions)

Birleştirme bağlaçları iki veya daha fazla kelime, kelime grubu, cümlecığı veya cümleyi birbirine bağlarlar. Genellikle cümle ortasında yani bağlantılı oldukları cümle(cik)lerin önünde yer alırlar ve çoğu zaman kendilerinden önce virgül kullanılır⁵. Birleştirme bağlaçlarıyla bağlanan ögelerin sayısı üç veya daha fazlaysa bağlaç yalnızca son iki ögenin arasında olmak üzere bir kere kullanılır⁶, diğer ögelerin arasına da virgül getirilir. Bu grupta *for (çünkü)*, *and (ve)*, *nor (ne de)*, *but (ama, yine de)*, *or (veya)*, *yet (ama)* ve *so (bu yüzden)* bağlaçları yer alır. Kolay hatırlanmalarını sağlamak amacıyla baş harfleri bir araya getirilerek *FANBOYS* şeklinde formüle edilir⁷.

Birleştirme bağlaçlarının bağladığı ögeler tür bakımından birbirine denk olmalıdır⁸. Yani fiille fiil, sıfatla sıfat, zarfla zarf veya cümleyle cümle arasında bağlantı kurulmalıdır.

Ör. 1a: She is **kind, affectionate**, and a **grandmother**.

O **iyi kalpli, merhametli** ve bir **anneannedir**.

Ör.1b: She is a **kind, affectionate** grandmother/She is **kind, affectionate**, and **wise**.

O **iyi kalpli ve merhametli** bir anneannedir/O **iyi kalpli, merhametli ve bilgilidir**.

⁵ Kurtul, a.g.t., s. 60.

⁶ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, *A University Grammar Of English*, Longman Group: Essex, England, 1993, s. 262.

⁷ Suat Gürcan ve Rıdvan Gürbüz, *Test Your UDS Level*, 12. b., İrem Yayıncılık, Ankara, 2011, s. 263.

⁸ Evelyn P. Altenberg ve Robert M. Vago, *English Grammar Understanding the Basics*, Cambridge University Press, 2010, s. 70.

Yukarıdaki örneklerle anlatılmak istenen, birleştirme bağlaçlarıyla bağlanan ögeler arasında paralellik olması gerektiğidir⁹. Örnek 1a'da görüldüğü gibi iki tane sıfatın ardından isim kullanılması durumunun paralelliğe aykırı olduğu ifade edilmiş ve örnek 1b'de hepsi sıfat olacak biçimde yeniden düzenlenmiştir.

Bu şekilde birleştirme bağlaçlarının genel özelliklerinden bahsettikten sonra, en çok kullanılanlardan başlamak üzere diğer bağlaçları daha yakından inceleyelim:

a) And (Ve)

İngilizcede en çok kullanılan bağlaç olarak *and*, gramer açısından birbirine benzeyen yapılar arasında birliktelik oluşturur¹⁰. Bunun dışında aşağıda örneklendirildiği üzere ardışıklık, sonuç, karşılık, şart, ekleme/ilave, yorum veya açıklama belirtmek için de kullanılabilir¹¹.

Ör.1: I washed the dishes and I dried them.¹²

Bulaşıkları yıkadım **ve ardından** kuruladım.

Ör.2: He heard an explosion and he phoned the police.¹³

Bir patlama sesi duydu **ve bunun üzerine** polisi aradı.

Ör.3a: Robert is secretive and David is candid.¹⁴

Robert gizemli **ama** David şeffaf/açık.

Ör.3b: She tried hard and she failed.¹⁵

Çok sıkı çalıştı **ancak** başarısız oldu.

Ör.4: One more word from you, and I phone the police.¹⁶

Bir kelime daha **edersen** polisi ararım.

⁹ Betty S. Azar v.d., *Fundamentals of English Grammar*, Third Edition, Longman, 2003, s. 104.

¹⁰ Fernald, a.g.e., s. 199.

¹¹ Randolph Quirk v.d., *A Comprehensive Grammar of the English Language*, Longman, New York, 1985, s. 930-932.

¹² Quirk v.d., a.g.e., s. 930.

¹³ Quirk v.d., a.g.e., s. 930.

¹⁴ Quirk v.d., a.g.e., s. 931.

¹⁵ Quirk v.d., a.g.e., s. 931.

¹⁶ Quirk v.d., a.g.e., s. 931.

Ör.5: He has long hair and he often wears jeans.¹⁷

Onun uzun saçları var **(ve) ayrıca** genellikle kot giyer.

Ör.6: There's only one thing to do now-and that's to apologize.¹⁸

Yapılacak tek şey var **o da** özür dilemek.

b)Or (Veya/Ya Da)

Or, iki veya daha fazla alternatif/seçenekten birine işaret eder¹⁹.

Ör.1: You can sleep on the couch in the lounge **or** you can go to a hotel.²⁰

Salondaki kanepede uyuyabilir **ya da** bir otele gidebilirsiniz.

Yukarıdaki tanımlamadan başka *or* ile daha farklı anlamlar da ifade edilebilir²¹.

-Cümlede *or* ile ifade edilen bütün seçenekler doğru olabilir ki cümleye üçüncü olarak eklenen seçenek bu durumun açıklayıcısı olur.

Ör.2: You can boil an egg, **(or)** you can make some sandwiches, **or** you can do both.²²

Yumurta kaynatabilir, **(veya)** biraz sandviç hazırlayabilirsin **ya da** her ikisini birden yapabilirsin.

-*Or* ile ifade edilen seçenek birinci cümlenin doğrulayıcısı niteliğinde olabilir.

Ör.3: They are enjoying themselves, **or** they appear to be enjoying themselves.²³

Onlar eğleniyorlar **ya da** en azından öyle görünüyorlar/daha doğrusu eğleniyormuş gibi görünüyorlar.

¹⁷ Quirk v.d., a.g.e., s. 932.

¹⁸ Quirk v.d., a.g.e., s. 932.

¹⁹ Fernald, a.g.e., s. 234.

²⁰ Quirk v.d., a.g.e., s. 932.

²¹ Quirk v.d., a.g.e., s. 932-933.

²² Quirk v.d., a.g.e., s. 933.

²³ Quirk v.d., a.g.e., s. 933.

-Or olumsuz bir şart ima edebilir. Yani kendisinden önce olumsuz bir şart cümlesi varmış gibi düşündüğümüzde bu şarta dayalı olarak ortaya çıktığını ifade edebiliriz. Böyle bir kullanımda ‘yoksa, aksi takdirde’ anlamlarını karşılama yönüyle sonraki bölümlerde inceleyeceğimiz sonuç bildiren bağlaç ‘otherwise’a benzer.

Ör.4: Give me some money, **or** I’ll shoot.²⁴

(If you don’t give me some money) I’ll shoot.

Eğer bana para vermezsen seni vururum/Bana para ver yoksa seni vururum.

c)But (Ama/Fakat)

-Esas görevi bağladığı ögeler arasında karşıtlık belirtmektir. Bu karşıtlık bazen ön kabullerimiz ve farklı bakış açılarımızdan dolayı ‘beklenmedik’ olarak ifade edilebilir²⁵.

Ör.1a: John is poor, **but** he is happy.²⁶

John fakir **ama** mutlu.

Ör.1b: John is rich, **but** he is happy.²⁷

John zengin **ama** mutlu.

Yukarıdaki örneklerde John’un fakir olmasına rağmen mutlu olması ya da zengin olmasına rağmen mutlu olması iki farklı bakış açısının ürünüdür. Fakir ya da zengin birisinin mutsuz olması gerektiği düşünülürken onların mutlu olması beklenmedik kabul edilmiş bu yüzden de but ile ifade edilmiştir.

-Kullanıldığı yerde hariç tutma, dışında bırakma anlamı ifade edebilir²⁸.

Ör.2: Everybody **but** Tim is trying out for the team.

Tim **hariç** herkes takım için çalışıyor.

d) For (Çünkü)

Kendisinden önceki cümlede ifade edilen durumun sebebini açıklar.

²⁴ Quirk v.d., a.g.e., s. 933.

²⁵ Quirk v.d., a.g.e., s. 935.

²⁶ Quirk v.d., a.g.e., s. 935.

²⁷ Quirk v.d., a.g.e., s. 935.

²⁸ Fernald, a.g.e., s. 218.

Ör.: I told her that I would leave, **for** I was very tired.²⁹

Ona gideceğimi söyledim, çünkü çok yorgundum.

e) Nor (Ne De)

Bağlacın önündeki cümle olumsuz yapıda, sonraki cümle ise devrik yapıda (soru cümlesi şeklinde) getirilmelidir.

Ör.: Finland has not been the destination of large groups of foreign workers, **nor** has it ever been a colonial power.

Finlandiya **ne** büyük yabancı işçi gruplarının hedefi olmuştur **ne de** sömürgeci bir güç olmuştur.

f) Yet (Ama, Yine De)

Zıtlık belirtmesi yönüyle *but* bağlacıyla benzerlik gösterir. *Her şeye rağmen, yine de* gerçekleşen durumları ifade etmek için kullanılır.

Ör.1: Philip plays volleyball well, yet his favorite sport is football.

Philip çok iyi voleybol oynuyor, ama en sevdiği spor futbol.

Ör.2: He is eighty years old, yet he still goes running every day.

Seksen yaşında, yine de her gün koşmaya gidiyor.

g) So (Bu yüzden)

Bağladığı cümleler arasında sebep-sonuç ilişkisi kurar.

Ör.: She has a cold, **so** she won't be coming with us today.³⁰

Soğuk algınlığı var. **Bu yüzden**, bugün bizimle pikniğe gelemeyecek.

-Aşağıdaki örnekte olduğu gibi sebep bildiren ifadelerden yola çıkarak güçlü varsayımlara ulaştırır³¹.

Ör.1: The car's in the garage, **so** Susan must be here.

Araba garajda **öyleyse/olduğuna göre** Susan burada olmalı.

²⁹ Gürcan ve Gürbüz, a.g.e., s. 263.

³⁰ Marianne Celce Murcia ve Diane Larsen Freeman, *The Grammar Book*, Second Edition, H&H Company, 1999, s. 478.

³¹ Celce Murcia ve Larsen Freeman, a.g.e., s. 479.

- Kimi zaman cümlenin başına gelerek özetleyen ve sonuç bildiren ifadeler aktarır. Bu kullanımda *so*, genellikle virgülle kendisini izleyen cümleden ayrılır³².

Ör.2: **So**, the sheriff peremptorily removed the child from the custody of his parents.

Sonuç olarak şerif, çocuğu ailesinin gözetiminden aldı.

2. 2. 2. Denklik Bağlaçları (Correlative Conjunctions)

İkili olarak kullanılan *both...and...* (*hem...hem de...*), *not only...but also...* (*sadece...değil aynı zamanda...*), *either...or...* (*ya...ya da...*) ve *neither...nor...* (*ne...ne de...*) yapıları denklik bağlaçları olarak ifade edilir. Gramer olarak aynı işleve sahip olan yapıları birbirine bağlar³³.

Ör.1: Both **Jack** and **Tom** are reading story books to improve their English.
(özne+özne)

Hem **Jack** hem de **Tom** İngilizcelelerini geliştirmek için hikâye kitapları okuyorlar.

Ör.2: She speaks not only **Arabic** but also **English**. (nesne+nesne)

O yalnızca **Arapça** değil **İngilizce** de konuşur.

Ör.3: Either **Susan is uninformed about the meeting** or **she deliberately stayed away**. (cümle+cümle)

Susan'ın ya toplantıdan haberi yok ya da bilerek gelmedi.

Ör.4: Tony neither **worked** nor **helped** his family with their business.
(fiil+fiil)

Tony ne **çalıştı** ne de ailesine işlerinde **yardımcı oldu**.

³² <http://grammar.ccc.commnet.edu/grammar/conjunctions.htm>, 23.05.2015.

³³ Gürcan ve Gürbüz, a.g.e., s. 266.

-Denklik bildiren yapıların ilk kısmı cümledeki pozisyonlarına göre farklı şekillerde kullanılır³⁴:

Ör.1: They will **either** have to reduce expenditure **or** increase their income.
(yardımcı fiilden sonra)

Ya harcamalarını azaltmaları **ya da** gelirlerini artırmaları gerekecek.

Ör.2: She **not only** helped the poor girl **but also** gave her some money.
(fiilden önce)

Fakir kıza **yalnızca** yardım etmedi **ayrıca** biraz da para verdi.

Ör.3: **Both** the windows **and** the doors need to be cleaned. (özmeden önce)

Hem pencerelerin hem de kapıların silinmesi gerekiyor.

Şimdi yukarıda genel bir tanımını yaptığımız denklik bağlaçlarını kendilerine has kullanılış biçimlerini görmek üzere ayrı ayrı inceleyelim:

a)Both...And... (Hem...Hem De...)

İki seçeneğin de kabul edildiği olumlu cümlelerde kullanılır.

Ör.1: I have **both** the courage **and** the will to get rid of difficulties I encounter.

Karşılaştığım zorlukların üstesinden gelmek için **hem** cesaretim **hem de** azmim var.

-*Both...and...* yapısıyla bağlanan öznelerden sonra gelen yardımcı fiiller çoğul yapılıdır.

Ör.2: Both Mark and David **don't** have enough money to buy this car.

Hem Mark hem de David bu arabayı satın almak için yeteri kadar paraya sahip değiller.

³⁴ Rodney Huddleston v.d., *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge University Press, 2012, s. 1307.

b)Not Only...But Also... (Sadece...Değil Aynı Zamanda...)

Both...and... kalıbının vurgulu hâlidir. Özneler bağlandığında genelde yardımcı fiilin tekil ya da çoğul oluşu *but also*'dan sonraki ikinci şey ya da kişiye göre belirlenir³⁵.

Ör.1a: Not only Emma **but also her friends were** eager to go to the birthday party.

Yalnızca Emma değil **aynı zamanda arkadaşları da** doğum günü partisine gitmek için isteklilerdi.

Ör.1b: Not only her friends **but also Emma was** eager to go to the birthday party.

Yalnızca arkadaşları değil **aynı zamanda Emma da** doğum günü partisine gitmek için istekliydi.

-*Not only...but also...* yapısı iki cümleyi birbirine bağlarken *not only* kısmı cümle başında getirilirse *not only* yapısının bağlı olduğu taraf devrik (soru cümlesi şeklinde) yapılır³⁶.

Ör.2a: Henry **not only** swore at us **but also** attacked my friend.³⁷ (Kurallı Cümle)

Ör.2b: **Not only did Henry swear** at us but he also attacked my friend. (Devrik Cümle)

Henry bize küfür etmekle kalmadı, arkadaşına da saldırdı.

-*Not only...but also...* yapısını aşağıdaki örnekte olduğu gibi farklı biçimlerde (not simply/merely/solely/just... but (also)...) görebiliriz:

Ör.3: The success of the film lies **not just** in the force and range of the acting **but** in the director's creation of a sensitive epic. (KPDS/1999)

Filmin başarısı, **sadece** oyunculuğun gücünde ve çeşitliliğinde **değil, aynı zamanda** yönetmenin duygulu bir destan yaratmasında **da** yatmaktadır.

³⁵ M. Fatih Adıgüzel, *Basic Grammar of English*, Pelikan Yayıncılık, 7. b., Ankara, 2012, s. 327.

³⁶ Gürcean ve Gürbüz, a.g.e., s. 266.

³⁷ Adıgüzel, a.g.e., s. 327.

c) **Either...Or... (Ya...Ya Da...)**

Olumlu cümlelerde kullanıldığında *ya... ya...* anlamı, olumsuz cümlelerde kullanıldığında *ne...ne...* şeklinde çevrilir.

Ör.1: Because of the wide variety of ethnicity in the United States, people speak English as **either** their native **or** their adopted tongue. (KPDS/2007)

Amerika'daki geniş etnik farklılıklardan dolayı, insanlar İngilizceyi **ya** ana dilleri olarak **ya da** sonradan edinilmiş dilleri olarak konuşuyorlar.

Ör.2: Bob **didn't either** call **or** visit his mother in the hospital.

Bob annesini **ne** aradı **ne de** hastanede ziyaret etti.

-*Either...or...* yapısıyla özneler bağlandığında genelde yardımcı fiilin tekil ya da çoğul olacağı genelde *or*'dan sonraki ikinci şey ya da kişiye göre belirlenir³⁸.

Ör.3: Either you nor Jeremy **is** going to have opportunity to work abroad.

Ya sen ya da Jeremy yurt dışında çalışma fırsatı elde edecek.

d) **Neither...Nor... (Ne...Ne De)**

Anlamca olumsuz yapıca olumlu cümlelerde kullanılır. *Either... or...* yapısında olduğu gibi bu yapıda da fiilin tekil ya da çoğul oluşu *nor*'dan sonraki şeye veya kişiye göre belirlenir.

Ör.1: **Neither** withdrawing money **nor** making a payment is possible without the identity card.

Nüfus cüzdanı olmadan **ne** para çekmek **ne de** ödeme yapmak mümkündür.

-*Neither... nor...* yapısı iki cümleyi bağladığında *nor*'dan sonraki kısım devrik olur³⁹.

Ör.2: Noone **neither** informed me of such a plan **nor did they ask** for my approval.

Kimse bana ne böyle bir plandan bahsetti ne de onayımı aldı.

³⁸ Adıgüzel, a.g.e., s. 329.

³⁹ Gürcean ve Gürbüz, a.g.e., s. 271.

2. 2. 3. Yan Cümle Bağlaçları (Subordinating Conjunctions)

Tek başına tam bir yargı bildirmeyen yan cümlelerin ana cümlelerle ilişkisini gösteren bağlaçlardır. Yan cümle bağlacı olarak ifade edilmelerinin sebebi, tek başına belirli bir anlam ifade eden bağımsız bir cümlecğin (independent clause) başına gelerek onu bağımlı bir cümlecik (dependent clause) durumuna getirmeleridir. Bu durumdaki cümleciklerin var olabilmesi için ise ilgilendirilecekleri bir ana cümleye ihtiyaç duyulur.

Yan cümleler, cümledeki dizilişleri yönüyle ana cümleden önce veya sonra gelebilir. Önce gelmeleri durumunda genellikle ana cümleden virgülle ayrılır⁴⁰:

Ör.: He couldn't steer the boat out of the storm **although he tried every means possible**.

Although he tried every means possible, he couldn't steer the boat out of the storm.

Mümkün olan her türlü yolu denemesine **rağmen** tekneyi fırtınadan kurtaramadı.

Yan cümle bağlaçlarından en çok kullanılanları, cümleye kattıkları anlamları esas alarak zıtlık, zaman-mekân, amaç, şart ve sebep bağlaçları şeklinde sınıflandırabiliriz:

a) Zıtlık Bildiren Bağlaçlar

Ör.1: **Although** Plato loves Homer and regularly cites from his epics, he insists on the censorship of those passages that represent morally controversial behaviour. (KPDS/2010)

Platon, Homeros'u sevmesine ve onun destanlarından düzenli olarak alıntılar yapmasına **rağmen**, ahlaki bakımdan tartışmalı davranışları yansıtan bölümlerin sansür edilmesinde ısrar eder.

⁴⁰ Celce Murcia ve Larsen Freeman, a.g.e., s. 525.

Ör.2: **Even though** embryos used are at an immature stage of development, some people are opposed to stem cell research, since they are destroyed during the stem cell production process. (ÜDS/2011)

Kullanılan embriyolar gelişmemiş bir evrede **olsalar da** kök hücre üretimi sürecinde yok edildikleri için bazı insanlar kök hücre araştırmalarına karşıdır.

Ör.3: **Though** his mother was a devout Catholic, his father was a man who was opposed to the Church and fiercely objected to the interference of the Catholic clergy in Irish politics. (KPDS/2005)

Annesi dindar bir Katolik olmasına **rağmen** babası kiliseye karşı çıkan ve Katolik din adamlarının İrlanda siyasetine müdahale etmesine itiraz eden bir adamdı.

Ör.4a: The private sector in the Gulf states employs mostly expatriate workers, **while** the majority of nationals are employed in the public sector with higher wages and job protection. (KPDS/2009)

Körfez ülkelerinde yurttaşların çoğu daha fazla maaş ve iş güvencesiyle devlette çalışmakta **iken** yabancı işçiler genellikle özel sektörde istihdam edilmektedir.

-Beklentinin aksine ortaya çıkan durumları anlatan *while*, zaman bağlacı olarak da kullanılır ve iki eylemin eş zamanlı gerçekleştiğini gösterir⁴¹.

Ör.4b: The structures around the eye protect it **while** allowing it to move freely in all directions. (KPDS/2010)

Göz çevresindeki yapılar gözü korur(**i**)ken aynı zamanda her yöne serbestçe hareket etmesine izin verir.

Ör.5: **Despite the fact that/In spite of the fact that** no one has ever seen it happen, there is evidence to suggest that rocks of up to 320 kilograms are moved by the wind across the floor of Death Valley in California. (ÜDS/2008)

Daha önce hiç kimsenin bunun gerçekleştiğini görmemesine **rağmen** 320 kilograma yakın kayanın rüzgârın etkisiyle Kaliforniya'daki Ölüm Vadisi zemini boyunca hareket ettiğini gösteren kanıtlar vardır.

⁴¹ Quirk v.d., a.g.e., s. 1083.

b)Zaman-Mekân Bildiren Bağlaçlar

Bir olayın gerçekleşme zamanını ve yerini bildiren bağlaçlardır. Zaman bağlaçlarının kullanıldığı yerlerde yan cümle ve ana cümle arasında zaman uyumu olması gerekir⁴².

Ör.1: **After** the construction company made up the needed staff, it started buying the required materials for the project.⁴³

İnşaat şirketi gereken kadroyu oluşturduktan **sonra** proje için ihtiyaç duyulan materyalleri satın almaya başladı.

Ör.2: **As soon as** the thieves noticed the policemen around the bank, they left the area immediately without doing anything.⁴⁴

Hırsızlar, polisleri bankanın etrafında **görür görmez** hiçbir şey yapmadan hızlıca alandan uzaklaştılar.

Ör.3: **Before** we make a decision, we should think twice.

Bir karar vermeden **önce** iki kez düşünmelisin.

-*Since* ile başlayan cümleciklerden önce virgül kullanılıp kullanılmaması anlamda değişiklik meydana getirir. Virgülsüz kullanıldığında zamana, virgülle kullanıldığında ise bir sebebe işaret eder⁴⁵.

Ör.4: I have not drawn any water from the well **since** Tom told me not to.

Tom bana kuyudan su çekmememi söylediğinden **beri** oradan hiç su çekmedim.

I have not drawn any water from the well, **since** Tom told me not to.

Tom kuyudan su çekmememi söylediği **için** oradan hiç su çekmedim.

⁴² Gürcan ve Gürbüz, a.g.e., s. 296.

⁴³ Kadem Şengül ve Yeliz Şengül, *Up Steps to English Grammar*, Pelikan Yayıncılık, Ankara, t.y., s. 184.

⁴⁴ Şengül ve Şengül, a.g.e., s. 185.

⁴⁵ Boudjemaà Dendenne, "The Translation of Arabic Conjunctions into English and the Contribution of the Punctuation Marks in the Target Language-The Case of Wa, Fa and Thumma in Modern Standard Arabic", Mentouri University Constantine Faculty of Letters and Languages, Master Thesis, Algeria, 2010, s. 30.

Ör.5: Crystals are created **when** cooling and crystallization take place at an appropriate depth and with sufficient time. (KPDS/2012)

Kristaller, soğutma ve kristalleşme uygun bir derinlikte ve yeterli bir zamanda gerçekleştiği **zaman** oluşur.

Ör.6: **Whenever** I meet her, she is full of complaints about how unfairly she is treated by the boss.

Onu **ne zaman** görsem patronun kendisine ne kadar adaletsiz davrandığından yakınıdır.

-Yer bildirim için kullanılan bağlaçlardan *where* belirli bir mekâna, *wherever* ise herhangi bir mekâna işaret eder⁴⁶.

Ör.7a: **Where** the fire had been, we saw nothing but blackened ruins.

Yangının çıktığı **yerde** kararmış kalıntılardan başka bir şey görmedik.

Ör.7b: You can't escape yourself **wherever** you go.

Nereye gidersen git kendinden kaçamazsın.

c) Amaç Bildiren Bağlaçlar

Ör.1: The most rewarding aspect of taking photographs is to be able to immortalize on your film people's hearts, smiles and soul **so that** you can always feel like you are a part of their world. (ÜDS/2009)

Fotoğraf çekmenin en güzel yanı, her zaman onların dünyasının bir parçası olduğunu hissedebilmek **için** insanların kalplerini, gülüşlerini ve ruhlarını fotoğraflarda ölümsüzleştirebilmektir.

Ör.2: They will send you a reminder **in order that** you can arrive on time for your appointment.

Randevuya zamanında gelebilmen için sana bir hatırlatma gönderecekler.

⁴⁶ Quirk v.d., a.g.e., s. 1087.

d)Şart Bildiren Bağlaçlar

Ör.1: **Even if** we have a lot of work, we do not usually complain about being busy. (KPDS/2012)

Birçok işimiz olsa **bile** meşgul olmaktan pek de şikâyetçi olmayız.

Ör.2: **If** user demand were the only driving force behind innovation, the cooking stove would be one of the most sophisticated devices in the world. (ÜDS/2011)

Eğer kullanıcı talebi yeniliğin ardındaki tek itici güç olsaydı ocak, dünyadaki en gelişmiş araçlardan biri olurdu.

Ör.3: **Whether** you are a confident first-born **or** a resourceful middle child, your position in the family can affect everything from your choice of career to how successful your marriage is. (KPDS/2008)

İster kendinden emin büyük çocuk **ister** çok yönlü ortanca çocuk olun, aile içindeki konumunuz iş seçiminizden evliliğinizin ne kadar başarılı olduğuna kadar her şeyi etkileyebilir.

Ör.4: You may leave the apartment at any time, **provided that** you give a month's notice or pay an additional month's rent.⁴⁷

Bir ay öncesinden haber vermek veya bir aylık ek kira ödemek **koşuluyla** herhangi bir zamanda daireyi boşaltabilirsin.

Ör.5: She remained silent **for fear that** she might say something bad and hurt her husband.

Kötü bir şey söyleyip eşini **incitme korkusuyla** sessiz kaldı.

⁴⁷ Quirk v.d., a.g.e., s. 1090.

e)Sebep Bildiren Bağlaçlar

Ör.1a: **As** gold is Ghana’s largest source of foreign exchange, fluctuating gold prices have crippled the country’s economy. (KPDS/2005)

Altın Gana’nın en büyük döviz kaynağı olduğu **için** dalgalanan altın fiyatları ülkenin ekonomisini felç etmiştir.

-*As* bağlacı sebep belirtmesinin yanı sıra, zaman bağlacı olarak da kullanıldığını ifade ettiğimiz *while* gibi eş zamanlı gerçekleşen eylemleri belirtmek için kullanılır.

Ör.1b: **As** it grew dark, we could hear the hum of mosquitoes.⁴⁸

Karanlık arttıkça sineklerin vızıltısını duyabiliyorduk.

-*Since* bağlacında olduğu gibi, *because* ile başlayan cümleciklerden önce virgül kullanılıp kullanılmaması, bağlacın “çünkü” veya “için” şeklinde iki türlü yorumlanmasına yol açar⁴⁹.

Ör.2: The Alps have been an area of transit trade since ancient times **because** they offer important pathways between central and southern Europe. (ÜDS/2010)

Alpler, Orta ve Güney Avrupa arasında önemli patikalar sunduğu **için** eski çağlardan bu yana transit ticaret bölgesi olmuştur./Alpler eski çağlardan bu yana transit ticaret bölgesi olmuştur; **çünkü** Orta ve Güney Avrupa arasında önemli patikalar sunmaktadır.

Ör.3: My friend was fired because he didn’t come to work on time.⁵⁰

Arkadaşım işe zamanında gelmediği için kovuldu.

Ör.4: **Now that** you have finished the school, it’s time to find a job.

Okulu bitirdiğine göre/mademki okulu bitirdin iş bulmanın zamanı geldi.

⁴⁸ Quirk v.d., a.g.e., s. 1083.

⁴⁹ Celce Murcia ve Larsen Freeman, a.g.e., s. 530.

⁵⁰ Celce Murcia ve Larsen Freeman, a.g.e., s. 530.

2.2.4. Bağlama Görevi Yapan Zarflar (Conjunctive Adverbials)

İki ana cümleyi birbirine bağlayan ve cümleler arasında geçişi sağlayan yapılarıdır. Birinci cümle noktalanmış olsa da ikinci cümleyle bir anlam ilişkisi bulunmaktadır. Cümleler arasındaki bu anlam ilişkisi; karşıtlık, ekleme (listeleme), zaman ve sebep-sonuç bildiren zarflarla kurulabilir. Bağlama görevli zarflar ikinci cümlenin başında, ortasında ve sonunda⁵¹ olmak üzere daha çok noktalama işaretleriyle birlikte farklı şekillerde karşımıza çıkabilir:

Ör.1a: Raccoons and bears are related animals. **However**, raccoons are much smaller.

Ör.1b: Raccoons and bears are related animals. Raccoons are much smaller, **however**.

Ör.1c: Raccoons and bears are related animals. Raccoons, **however**, are much smaller.

Rakunlar ve ayılar aynı tür hayvanlardır. **Fakat** rakunlar daha küçüktür.

Şimdi gruplara ayırdığımız bağlama görevli zarflardan öne çıkanları örneklerle inceleyelim:

a) Karşıtlık Bildiren Bağlaçlar

Zıtlık bildiren zarflar *however* ve *nevertheless*, beklentinin aksine gelişen bir durumun oluşturduğu zıtlıkları belirtmek için *concessive contrast*; *in contrast* ve *on the other hand* ise doğrudan karşıtlık belirttiği için *direct contrast* şeklinde ifade edilir⁵².

Ör.1a: Eczema is an allergic skin reaction to a wide range of external and internal irritants, **however** it can be difficult to identify the exact cause in some cases. (ÜDS/2012)

⁵¹ Celce Murcia ve Larsen Freeman, a.g.e., s. 522.

⁵² Gürcan ve Gürbüz, a.g.e., s. 314.

Egzema, çeşitli sayıdaki iç ve dış iritanlara (tahriş ediciler) karşı alerjik bir deri reaksiyonudur. **Ama yine de** bazı durumlar da kesin nedenini bilmek zor olabilir.

-However ayrıca, ama/fakat anlamında semantik bir karşıtlık belirtebilir veya konuşma sırasında konuyu değiştirmek için söylem belirleyicisi olarak kullanılabilir⁵³.

Ör.1b: Raccoons and bears are related animals. **However**, raccoons are much smaller.

Rakunlar ve ayılar aynı tür hayvanlardır. **Fakat** rakunlar daha küçüktür.

Ör.1c: I failed the maths exam. **However**, let's talk about something else.

Matematik sınavında başarısız oldum. **Neyse** başka şeyler konuşalım.

Ör.2: On the night we went to the opera, Domingo was not singing, but **nevertheless** we enjoyed ourselves enormously.

Operaya gittiğimiz gece Domingo şarkı söylemiyordu **ama yine de** çok eğlendik.

Ör.3: Philip is a millionaire; **in contrast** his brother is always flat broke.

Philip milyonerdir; **aksine** kardeşi her zaman beş parasızdır.

Ör.4: Erzurum is bitterly cold in the winter; **on the other hand**, there are winter activities such as sledding that you can't do in a warm climate.

Erzurum kışın çok soğuktur. **Diğer yandan**, kızak kayma gibi ılıman bir iklimde yapamayacağın kış sporları vardır.

⁵³ Celce Murcia ve Larsen Freeman, a.g.e., s. 533.

b)Ekleme (Listeleme) Bildiren Bağlaçlar

Ör.1: : Some popular diet books have misled consumers with deceptive claims; **furthermore**, they fail to provide an assessment of the results of their treatment plans for obesity. (KPDS/2012)

Bazı popüler diyet kitapları aldatıcı iddialarla tüketicileri yanlış yönlendirmektedir; **üstelik/dahası** obeziteyi tedavi etme programlarından veri elde etmede de başarısız olurlar.

Ör.2: The hairdresser dyed her hair the wrong color; **moreover**, the hair turned purple when she tried to correct the error.

Kuaför, saçını yanlış renge boyadı; **üstelik/dahası** hatasını düzeltmeye çalışırken saçı mor renge dönüştü.

Ör.3: Most measurements of happiness are by standardized questionnaires or interview schedules. **Also**, it could be/It could **also** be done by informed observers who know the individual well and see them regularly. (YDS/2013)

Mutluluk ölçümlerinin çoğu standart anketler ya da görüşme ölçekleriyle yapılır. Bu ölçümler, bireyi çok iyi bilen ve düzenli olarak onları izleyen tecrübeli gözlemciler aracılığıyla **da** yapılabilir.

Ör.4: I am too tired to go for a walk. **Besides**, it is raining heavily.

Yürüyüşe çıkmak için çok yorgunum. **Üstelik/dahası** bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor.

Ör.5: The Sudstrom family are not miserly when it comes to buying clothes. John Sudstrom wears only Ralph Lauren shirts. **Similarly**, his brother Fred buys only designer pants.⁵⁴

Sudstrom ailesi kıyafet almak söz konusu olduğunda cimri değildir. John Sudstrom sadece Ralph Lauren imzalı gömlekler giyer. **Aynı şekilde** kardeşi Fred de sadece tasarım pantolonlar alır.

⁵⁴ Celce Murcia ve Larsen Freeman, a.g.e., s. 534.

c)Zaman Bildiren Bağlaçlar

Ör.: Begin by reading the recipe. **Next**, you have to buy the ingredients. **Then** you should preheat the oven. While the oven is preheating, mix the ingredients together and put them in a pan. **After that**, let the cake bake for thirty minutes.

Tarifi okuyarak başla. **Ardından** malzemeleri almalısın. **Sonra** fırını ısıtmalısın. Fırın ısınırken bütün malzemeleri karıştır ve bir kabın içine koy. **Ondan sonra** keki otuz dakika pişir.

d)Sebep-Sonuç Bildiren Bağlaçlar

Ör. 1: Inhabitants of a nation generally possess a common history, geographical place and language; **therefore**, a nation-state may be thought of as a place in which people follow the same cultural and social patterns. (ÜDS/2011)

Bir milletin sakinleri genellikle ortak bir tarih, coğrafi alan ve dile sahiplerdir. **Bu nedenle** ulus-devlet, insanların aynı kültürel ve sosyal modelleri takip ettiği bir yer olarak düşünülebilir.

Ör.2: Perfectionism constricts people just when the fast moving world requires more flexibility, and **consequently**, it turns them into success slaves. (ÜDS/2008)

Hızla değişen dünyanın daha fazla esneklik gerektirdiği zamanlarda mükemmeliyetçi olmak insanları kısıtlar ve **sonuç olarak** onları başarının kölelerine dönüştürür.

Ör.3: Stress and worry are common triggers for insomnia, **thus** people who are struggling with difficult issues are particularly vulnerable to it. (ÜDS/2012)

Stres ve endişe uykusuzluğun ortak tetikleyicileridir. **Dolayısıyla**, özellikle ağır problemlerle mücadele eden insanlar bu hastalığa karşı savunmasızlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAPÇA VE İNGİLİZCEDE BAĞLAÇLARIN KARŞITSAL ÇÖZÜMLEMESİ

3.1. ARAPÇA VE İNGİLİZCEDE BAĞLAÇ KAVRAMI

Arapçada müstakil bir bağlaç kavramı olmayıp bağlama görevini yerine getiren birçok yapı edevâtu'r-rabt (bağlama edatları) başlığı altında değerlendirilebilmektedir. İngilizcede ise başlı başına bir bağlaç (conjunction) kavramı olmakla birlikte terimsel ifadesi noktasında birtakım farklılıklar söz konusudur. Ancak her iki dilde de bağlaçların ortak özelliği; kelimeler, kelime grupları, cümlecikler ve cümleler arasında bağlantı kurarak anlamlı bir bütün oluşturmaktır.

Klasik gramer kitaplarında “Arapçada Bağlaçlar” şeklinde yalnızca bağlaçları ele alan bir konunun bulunmayışının doğal bir sonucu olarak belirli bir bağlaç sınıflamasına rastlanmaz. İngilizcede ise bağlaçlar; birleştirme bağlaçları (coordinating conjunctions), denklik bağlaçları (correlative conjunctions) ve yan cümle bağlaçları (subordinating conjunctions) olmak üzere üçe ayrılır. Bir de bağlaç olmayıp bağlama görevi yapan zarflar vardır ki; bunlar da çoğu zaman bağlaçlarla birlikte değerlendirilir. Ancak her iki dilde de bağlaçlar, cümleye kattıkları anlam göz önüne alındığında birliktelik, tercih, zıtlık, ekleme (listeleme), zaman-mekân, amaç, şart ve sebep-sonuç başlıkları altında değerlendirilmeye uygundur. Diğer taraftan Arapçadaki birtakım bağlaçları (بينما, حينما, عندما, رغم, بعد, قبل, إذا, إن, لو, كي, ل), tek başına tam bir yargı bildirmeyen cümleciklerin ana cümlelerle ilişkisini göstermesi bakımından İngilizcedeki yan cümle bağlaçlarına benzetilebilir.

Arapçada bağlaçlarla oluşturulan cümlelerde, bağlaçtan önce veya sonra noktalama işareti kullanımına ilişkin kurallar koyulmamıştır. Cümledeki konumları itibarıyla başta ve ortada bulunan bağlaçlardan yalnızca أيضا cümle sonunda yer alabilir. İngilizcede ise FANBOYS olarak da ifade edilen birleştirme bağlaçları genellikle ikinci cümleciğin başında yer alır ve kendilerinden önce virgül getirilir.

Yan cümle bağlaçları cümledeki dizilişleri yönüyle ana cümleden önce veya sonra gelebilir. Önce gelmeleri durumunda genellikle ana cümleden virgülle ayrılır. Bağlama görevli zarflar ikinci cümlede başında, ortasında ve sonunda gelmek üzere hem nokta ve virgül hem de noktalı virgülle birlikte farklı şekillerde kullanılabilir. Örneğin Muir; *and, or, but* gibi bağlaçların cümle ortasındaki pozisyonlarının sabit olduğunu (*I came in and he went out*) söylerken *however*'in hem cümle başında ve ortasında hem de cümle sonunda gelebileceğini ifade eder¹.

Ör.1a: In our society cold is also called as flu.(;) However, cold and flu are different from each other.²

Ör.1b: In our society cold is also called as flu.(;) Cold and flu, however, are different from each other.

Ör.1c: In our society cold is also called as flu.(;) Cold and flu are different from each other, however.

Toplumda soğuk algınlığına da grip denmektedir. Oysa soğuk algınlığı ve grip birbirinden farklıdır.

3.2. ARAPÇA VE İNGİLİZCEDE BAĞLAÇLAR ARASINDAKİ BENZERLİK VE FARKLILIKLAR

Buraya kadar incelediğimiz bağlaçların anlamları göz önüne alınarak amaç dil İngilizceden hareketle Arapçadaki karşılıkları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Cümleye Kattığı Anlam	Arapça	İngilizce
Ve	و	And
Veya, Ya Da, Yoksa	أو, أم	Or
Ama, Fakat, Yine De	و, ف, لكن	But, Yet, However,

¹ J. Muir, *A Modern Approach to English Grammar*, London: B.T. Batsford Ltd., 1972'den akt. Mahmoud, a.g.m., Vol. 16, No. 3, s. 3.

² Kurtul, a.g.t., s. 58.

		Nevertheless
Çünkü, -Dığı İçin	لأنّ, حيث أنّ, إذ أنّ, بما أنّ	For, Because, As, Since, Now That
Bu Yüzden, Böylece	ف, وعلى هذا(ذلك), ولهذا/وبذلك/ولذلك	So, Therefore, Thus
-E Gelince	أمّا...ف	-
Hem... Hem De...	-	Both... And...
Ya... Ya Da...	إمّا وإمّا/إمّا أنّ وإمّا أنّ وإمّا أنّ	Either... Or...
Ne... Ne De...	لا ولا/لم ولم/لن ولن/ليس وليس	Neither... Nor
Sadece... Değil Aynı Zamanda...	لم/لن/ليس... فحسب/فقط بل	Not Only... But Also...
İster... İster...	سواء(كان)... أم	Whether... Or...
Ayrıca, Üstelik, Dahası	أيضا, وبالإضافة إلى (هذا), وإلى جانب (هذا), وفوق هذا	Also, Furthermore, Moreover, Besides
-Meden Önce	قبل(أن)	Before
-Meden Sonra	بعد(أن), بعدما	After
-Dığı Zaman	عندما, حينما, لما, إذا	When
-İken	بيننا/بينما	As, While
Nereye, Her Nerede	أينما, حيثما	Where, Wherever
Her ...-Dığında	متى	Whenever
...Ar ...Maz	ما كاد/لا يكاد, لم يكاد/ما إنّ... حتّى	As Soon As
Ardından, Ondan Sonra	ثمّ	Next, Then, After That

Yalnızca	إِنَّمَا	-
Aksine	بَلْ	In Contrast, On The Other Hand
Korkusuyla	خَشْيَةً, مَخَافَةً, خَوْفًا مِنْ (أَنْ)	For Fear That
-E Rağmen, -Sa Bile, -Sa Da	رَغْمًا / رَغْمًا مِنْ / بِرَغْمٍ / بِالرَّغْمِ مِنْ / عَلَى الرَّغْمِ مِنْ, مَعَ أَنْ	Though, Although, Even Though, Despite The Fact That
-Mak İçin, -Sın Diye	لِ, مِنْ أَجْلِ أَنْ, كَيْ, لِكَيْ	So That, In Order That
Eğer, İse, İhtimaline Karşı	إِنْ, إِذَا, لَوْ	If
-Sa Bile	وَإِنْ / لَوْ / حَتَّى / وَإِنْ / حَتَّى / لَوْ / حَتَّى إِذَا	Even If
Koşuluyla	عَلَى أَنْ	Provided That
Aynı Şekilde, Bunun Gibi	كَمَا (أَنْ), كَذَلِكَ	Similarly
Sonuç Olarak	وَنَتِيجَةً لِهَذَا (ذَلِكَ)	Consequently

Tablo 9: Arapça Bağlaçların İngilizce Karşılıkları

Yukarıdaki tablodan hareketle Arapça ve İngilizcede bağlaç görevi yapan ifadelerin anlamca örtüştüğünü söylemek mümkündür. Ancak kullanılış özellikleri açısından aynı derecede bir benzerlikten bahsedemeyiz. Örneğin *فَأَمَّا* ye karşılık gelen *as for* edat olduğu için tablodaki yeri boş bırakılmıştır. Çünkü İngilizcede edat (preposition) ve bağlaç (conjunction) kavramları kesin çizgilerle birbirinden ayrılmaktadır. Buna göre; kendisinden sonra isim (noun), isim öbeği (noun phrase) veya fiilimsi (gerund) gelen yapılar edat olarak nitelendirilir.

Ör.: Mark always talks about how many languages he knows. **As for speaking**, he can't even say hello. (As For + Gerund)

Mark, sürekli ne kadar çok dil bildiğinden bahsediyor. **Ama konuşmaya gelince** merhaba bile diyemiyor.

-Arapçada, İngilizcede olduğu gibi edat ve bağlaç ayrımı yoktur. Bağlama edatları ya da bağlaçlar olarak ifade edilen edevâtü'r-rabt tamlamasındaki edevât, edat (ءدءء) kelimesinin çoğulu olup âlet ve araç anlamına gelir. Dolayısıyla bağlama görevini yerine getiren her yapı bağlaç olarak isimlendirilebilmekte hatta Türkçe ve İngilizcede ya da başka bir dilde bağlaç tanımını dışında kalan kimi yapılar dahi bağlaç olarak kullanılabilir. Mastar yapan *أَنْ*, ...gerekir anlamındaki *مِنْ* bu duruma örnek verilebilir. Aynı şekilde Türkçede ortaç, İngilizcede relative pronoun (ilgi zamiri) ve Arapçada mevsûl olarak nitelendirilen *الَّذِي* nin de bağlaç olarak isimlendirilmesinin önünde bir sınırlama yoktur. Öyleyse Arapçada kendilerinden sonra isim, mastar veya zamir gelen kimi yapılar *مِنْ*, *رَغْمِ* (بِالْإِضَافَةِ إِلَى، قَبْلَ، بَعْدَ) bağlaç olarak değerlendirilebilirken İngilizcede (after, before, in addition to, despite/in spite of, for fear of) şeklinde karşılık bulan bu yapılar edat kabul edilir. Kendilerinden sonra cümle gelmesine imkân verecek biçimde (after, before, in addition, despite the fact that/in spite of the fact that, for fear that) kullanılmaları hâlinde ise bağlaça dönüşürler.

Ör.1a: **Despite/In spite of** the difference in their ages, they are close friends.

(Edat)

Aralarındaki yaş farkına rağmen onlar yakın arkadaştır.

Ör.1b: **Despite the fact that/In spite of the fact that** the sun has been shining all day, the snow has not yet melted. (Bağlaç)

Güneşin gün boyunca parlamasına rağmen kar hâlâ erimedi.

Ör.2a: **After** the exam, the students were crying. (Edat)

Sınavdan sonra öğrenciler ağlıyordu.

Ör.2b: **After** the exam ended, the students were crying. (Bağlaç)

Sınav bittikten sonra öğrenciler ağlıyordu.

-Arapçada metinlerin neredeyse tamamı uzun cümlelerden oluşur, tek bir yargı bildiriyor gibi görünen bu uzun cümleler içinde aynı zamanda *و*, *ف*, *لكن* gibi

bağlaçlarla birbirine bağlanarak kendi başına anlam ifade eden alt cümleler vardır³. Ayrıca Arapçada birçok cümle kendisinden önceki cümleyle bağlantılı olmasa dahi و bağlacıyla başlar⁴. Öte yandan İngilizce metinler genellikle daha kısa cümlelerden oluşmakta ve her cümle bağlaçla bağlanmaya ihtiyaç duymamaktadır⁵.

-Arapçada و (ve), İngilizcede *and* (ve) en fazla kullanılan bağlaçlardır. Her ikisinin de birliktelik bildirmek dışında görevleri vardır. Ancak Arapçadaki و İngilizcedeki *and*'in aksine, sayısı kaç olursa olsun, bağlantılı olduğu her ögeden önce tekrar edilir⁶.

Ör.: 7 منها مصر والأردن والكويت ولبنان وقطر وعمان ودولة الإمارات العربية المتحدة والمملكة العربية السعودية.

Among them are Egypt, Jordan, Kuwait, Lebanon, Qatar, Oman, the ("State of") the United Arab Emirates, and the Kingdom of Saudi Arabia.

Aralarında Mısır, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Katar, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan Krallığı vardır.

-Genellikle لَكُنْ ve لَكِنَّ'nin başına eklenen bir و harfi vardır ki, Arapçacümle üzerinde bir etkisi bulunmadığı gibi İngilizceye de tercüme edilmez.

Ör.1: 8 إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ.

God is truly bountiful to people, **but** most people do not give thanks.⁹

“Allah insanlara karşı sonsuz derecede lütüfkârdır ama çoğu insan (bunu görmeyecek kadar) nankördür”.

Ancak hâl cümlesinin başına gelerek cümleye “-erek/arak, hâlde” anlamı katan و zıtlık bildirmek dışındaki diğer görevi durum bildirmek olan *while* ile ifade edilebilir.

³ Majidah M. Almeahmadi, “A Contrastive Rhetorical Analysis of Factual Texts in English and Arabic”, *Frontiers of Language and Teaching*, Vol. 3, 2012, s. 71.

⁴ Almeahmadi, a.g.m., s. 71.

⁵ Almeahmadi, a.g.m., s. 71.

⁶ Waleed Othman, “Subordination and Coordination in English-Arabic Translation”, *al-Basaer*, Vol. 8, No. 2, ss. 12-33, Ekim, 2004.

⁷ Ryding, a.g.e., s. 410.

⁸ Mu'min, 40/61.

⁹ The Forgiver, 40/61.

Ör.: مصطفى كامل أيضا تزعم حركة وطنية خالصة وهو في سنّ الشباب داعيا إلى طرد العدو المغتصب كي تنال البلاد استقلالها.¹⁰

Mustafa Kamel also, **while a young man**, had a genuine nationalist movement calling for expulsion of the usurping enemy so that the country would achieve independence.

Mustafa Kâmil de, **genç yaşta iken** Arap ülkelerinin bağımsızlığını kazanması için gaspçı düşmanın kovulmasına çağırarak samimi nitelikte bir milli harekete önderlik yapmıştır.

-Ana cümle başında yer aldığıda kendisinden önce gelen isim veya zamiri açıklama görevi yapan و İngilizcede *relative pronouns* (ilgi zamirleri) olarak isimlendirilen *who, which* veya *that* ile ifade edilir¹¹.

Ör.: ذلك الحق هو الزكاة وهي الركن الثالث من الأركان الخمسة...¹²

This duty is the Zaka **which is** the third of the five pillars...

Bu görev zekâttır ki o, beş şarttan üçüncüsüdür/Bu görev beş şartın üçüncüsü olan zekâttır.

-Arapçada ف veya ثم ile birbirine bağlanan cümle(cik)lerde, eylemler arasında bir ardışıklık ilişkisi bulunmaktadır. Eylemler arasında zaman farkı yoksa ف, biri diğerinden daha sonra gerçekleşmişse ثم kullanılır. Ancak İngilizcede böyle ince bir ayırım bulunmamakla birlikte “(daha)sonra” anlamına gelen *then* bağlacı ikisinin yerine de kullanılabilir. Aşağıdaki örnekte olduğu gibi kimi zaman da ف'nin yerine *and* kullanıldığı görülmektedir.

Ör.: فإذا فرغوا من الغداء انصرفوا عنه فنام حيث هو ثم نهض فتوضأ.¹³

When they had finished eating, they departed **and he slept** where he was; **later** he would wake up **and perform his ablutions**.

Yemeği bitirince oradan ayrıldılar ve o olduğu yerde uyudu; daha sonra uyandı ve abdest aldı.

¹⁰ al-Warraki ve Hassanein, a.g.e., s. 14.

¹¹ Mahmoud, a.g.m., s. 11.

¹² Mahmoud, a.g.m., s. 11.

¹³ Mahmoud, a.g.m., s. 13.

-Arapçada *أو* (ya da) iki ya da daha fazla seçenek arasından birisini tercih yapma durumunu anlatır. Ancak bu tercih her zaman bir taneyle sınırlı kalmayabilir (*عن قصد أو يريدونه حيّاً أو ميتاً*) *They want him dead or alive-Ölü ya da diri onu istiyorlar*, *ألم* (yoksa) de *من غير قصد* *On purpose or not on purpose-Bilerek veya bilmeyerek*¹⁴. Aynı şekilde soru cümlelerinde iki seçenekten yalnızca birisine işaret eder. Ancak İngilizcede her iki anlam da *or* (veya) bağlacı ile ifade edilir.

-Arapçada *بعد* ve *قبل* zamanda belirli bir süreye işaret ediyorsa *قبل/بعد*'nin ardından “*ب* harfi ceri+zaman bildiren sözcük” getirilir. İngilizcede ise başına herhangi bir ek getirilmeden “zaman bildiren sözcük+after/before” şeklinde Arapçanın tersine bir sıralama yapılıır.

Ör: ¹⁵ تمّ إنشاء مدينة بغداد في القرن الثامن الميلادي أي قبل تأسيس مدينة القاهرة بقرنين تقريباً.

The city of Baghdad was established in the eighth century (A.D.) i.e. two centuries before the establishment of Cairo.

Bağdat şehri, miladi sekizinci yüzyılda yani Kahire'nin kuruluşundan yaklaşık iki yüzyıl önce inşa edildi.

-Arapça ve İngilizce bağlaçları bir arada verdiğimiz tabloda karşılığı boş bırakılan diğer bir bağlaç *both... and*'tir. Çünkü Arapça karşılığı olan *كِلْتَا* (mü. *كِلْتَا*) bağlama görevi yapan bir kelime değildir. Sürekli muzaf hâlinde bulunan bu kelime zamirlerden önce kullanıldığında, tesniyelerde olduğu gibi, merfu durumda elif, mansub ve mecrur durumda “*ye*” harfine dönüşür¹⁶.

Ör.1: ما جاء الطالبان كلاهما إلى المدرسة.

Both of the students didn't come to school.

Her iki öğrenci de okula gelmedi.

Açık isimlere muzaf olduğunda ise sonlarındaki “*elif*” aynen kalır ve harekeler bu “*elif*” üzerinde takdir edilir¹⁷.

Ör.2: يتمّ التحدّث بكِلْتَا اللغتين العربية والانجليزية في الكويت.

Both Arabic and English are spoken in Kuwait.

¹⁴ Ryding, a.g.e., s. 418.

¹⁵ al-Warraki ve Hassanein, a.g.e., s. 46.

¹⁶ Akdağ, a.g.e., s. 341.

¹⁷ Akdağ, a.g.e., s. 342.

Kuveyt'te hem Arapça hem de İngilizce konuşulur.

-Arapçada birtakım bağlaçlarla *بما, فوق هذا, وإلى جانب هذا, بالإضافة إلى هذا, رغم, إن, رغم, بالإضافة إلى هذا, وإلى جانب هذا, فوق هذا, بما* bağlanan cümlelerin ikinci kısmında isim cümlesi, câmid fiil, (إن ile başlayan) isim cümlesi, *ما, لن, لا* edatlarından biriyle başlayan olumsuz cümle, *قد, سوف, يس* harf veya edatlarından biriyle başlayan mazi veya muzari fiil bulunması hâlinde bu cümlelerin başına *ف* harfi getirilmelidir. Ancak İngilizcede bağlaçlarla kurulan yan cümleler ana cümleye aracsız bağlanır. Öte yandan Arapçadaki *إن*'e karşılık gelen *if* bağlacıyla oluşturulan cümlecik başta gelmek şartıyla ana cümlenin başına, tercihe bağlı olarak, *then* kelimesi getirilebilir¹⁸.

Ör.: If you meet her, (then) give her my regards.

~~Then~~ give her my regards if you meet her.

إذا كنت تتقابلها سلم عليها.

Onunla karşılaşırsan selamlarımı ilet.

-Arapçada birtakım bağlaçların (*إن, ما, من, متى, أينما, حيثما*) kendilerinden sonra gelen fiilleri cezmetmesi, harfi cerlerle kullanılan birtakım bağlaçların (*بالإضافة إلى, بعد, قبل, رغم, من أجل*) ve muzaf durumundaki birtakım bağlaçların (*بالرغم من, خوفا من, خشية*) kendilerinden sonra gelen isimleri mecrur kılması Arapçanın i'rab olgusundan kaynaklanan bir durumdur. Aynı şekilde *ل, كي, لكي* bağlaçlarının ve birtakım bağlaçların arkasına eklenerek fiille birlikte kullanılmalarını sağlayan *أَنْ* edatının kendilerinden sonra gelen fiili nasbetmesi i'rab sebebiyledir. İngilizcede böyle bir kullanımın karşılığı bulunmamaktadır.

-Hem Arapçada hem de İngilizcede birtakım bağlaçlara olumsuzluk eki eklenmek suretiyle olumsuz bir anlam kazandırılabilir. Arapçada *إن* ve *إننا*'dan sonra *لم* *ل, لو, لا* den sonra hem *لا* hem de *ما* edatından biri gelebilir. İngilizcede ise bu yapılar karşılık gelen *if, so that/in order that* ve *for fear that* bağlaçlarından sonra özne ve yardımcı fiilin arkasından olumsuzluk eki *not* getirilir. Daha önce Arapçada amaç bildiren *ل* ve *من أجل* den sonra yalnızca fiil değil mastar da gelebileceğini ifade etmiştik. İngilizcede de aynı şekilde amaç bildiren yapıdan sonra mastar kullanılabilir. Ancak bu yapı *so that* ya da *in order that* gibi bir

¹⁸ Celce Murcia ve Larsen Freeman, a.g.e., s. 547.

bağlaç değil, fiilden isim yapmak için kullanılan ve İngilizcede *infinitive* olarak adlandırılan (*in order*)to ve (*so as*)to yapılarıdır.

Ör.1: قَدَمَ لَهُمْ كَثِيرًا مِنَ التَّسَهِيلَاتِ كَيْلَا يَتَرَدَّدُوا فِي اسْتِثْمَارِ أَمْوَالِهِمْ فِي مِصْرَ.

He offered them many facilities so that they would not hesitate to invest their money in Egypt.¹⁹

Yatırımlarını Mısır'da yapmaları konusunda tereddüt duymamaları için kendilerine birçok kolaylık sundu.

Ör.2: سأذهب إلى الكويت لدراسة العربية.

I will go to Kuwait (in order)to study Arabic.

Arapça öğrenmek için Kuveyt'e gideceğim.

-Arapça ve İngilizce bağlaçları bir arada verdiğimiz tabloda karşılığı boş bırakılan son bağlaç *إِنَّمَا* 'dır. Zira bu ifadeye anlamca karşılık gelen *only*, İngilizcede sıfat veya zarf olarak görev yapmaktadır. Aşağıda her iki kullanımıyla ilgili örneklere yer verilmiştir:

Ör.1: ²⁰ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ.

Actions are only according to intentions.

Ameller ancak niyetlere göredir.

Ör.2: إِنَّمَا الْفَارِقُ الْوَحِيدُ بَيْنَ السِّحْرِ وَالِدِّينِ هُوَ فِي طَبِيعَةِ وَوُضُوفَةِ النِّظْمِ وَالْأَفْكَارِ وَالْمَمَارَسَاتِ فِي كُلِّ مِنْهُمَا.

The only difference between magic and religion lies in the nature and function of institutions, thoughts and practices of each.

Sihir ve din arasındaki tek fark yalnızca, bunların sistemleri ve düşünceleriyle, uygulamadaki nitelikleri ve işlevlerinde ortaya çıkmaktadır.²¹

-Kimi zaman *إنما* , Arapça için gerekli olsa da, İngilizceye tercüme edilmeyebilir²². Örneğin, ikinci cümledeki *الفارق الوحيد* ifadesinin İngilizce çevirisi

¹⁹ al-Warraki ve Hassanein, a.g.e., s. 105.

²⁰ Buhârî, Bed'u'l-Vahy, 1.

²¹ al-Warraki ve Hassanein, a.g.e., s. 56-57.

²² al-Warraki ve Hassanein, a.g.e., s. 60.

the only difference cümleye tek, yegâne anlamını zaten katmıştır. Dolayısıyla *إنما* 'yı tercüme etmek için ayrıca bir kelime kullanılmamıştır.

3.3. GÜÇLÜK SIRA DÜZENLEMESİNE GÖRE İNGİLİZCE BAĞLAÇLARIN ÖĞRENİMİNDE KARŞILAŞILMASI MUHTEMEL ZORLUKLAR

Anadil Arapça ve hedef dil İngilizcenin bağlaçları arasındaki benzerliklerin tespit edilmesiyle, öğrenciler için nelerin zor nelerin kolay olabileceğini yorumlamak mümkün hâle gelir. Zira bu benzerlikler öğrenme üzerinde kolaylaştırıcı bir etkiye sahipken farklılıklar öğrenmeyi zorlaştırır.

İki dilin bağlaçları incelendiğinde anlamlarının örtüştüğü ancak aralarında yapısal farklılıklar bulunduğu görülmektedir. Buradan hareketle anadili Arapça olan öğrencilerin İngilizcedeki bağlaçları öğrenimi sırasında karşılaşılabileceği güçlükleri, karşıtsal çözümlemenin güçlü görüşüne göre hazırlanan güçlük sıra düzenlemesinden yola çıkarak şunlar söylenebilir:

- İngilizcede *conjunction* terimiyle ifade edilen bağlaçlar Arapçadaki bağlama edatlarını karşılıyor görünse de ana dili Arapça olanlar için yeni bir öğedir. Arapçada *أدوات الربط* olarak ifade edilen yapılar içerik yönünden daha kapsamlı olmakla birlikte, İngilizcede bağlaç kabul edilmeyen yapılar dahi bu başlık altında değerlendirilebilmektedir. Bu nedenle öğrenciler, anadillerinde bağlama edatı olarak kabul ettikleri her yapıyı İngilizcede *conjunction* olarak değerlendirebilirler.

- Arapça yazı kültürünün bir özelliği olarak cümlelere genellikle *و* ile başlanması nedeniyle öğrenciler İngilizcede her cümlenin başına *and* getirme eğiliminde olabilirler.

- İngilizcede bağlaçların cümle(cik) üzerinde şekli bir değişikliğe yol açmaması anadili Arapça olan öğrenciler için yeni bir durumdur.

- Her iki dilin bağlaçları bir ya da daha fazla kelimedenden oluşabilir. Bu tür bağlaçların bir bütün olarak değil de parça parça değerlendirilmesi bağlaçların yanlış

kullanılmasına yol açabilir. Örneğin anadilindeki bir bağlaçtan (بالرغم من) yola çıkarak hedef dildeki bağlaçlar (*despite from*) üzerinde değişiklikler yapabilir.

- İngilizcede bazı bağlaçların noktalama işaretleriyle kullanılması ana dili Arapça olan öğrenciler için yeni bir durumdur. İngilizcede dahi bu işaretlerin kullanımıyla ilgili genel kurallar dışında farklı uygulamaların olduğu göz önüne alındığında Arap öğrenciler için bu işaretleri doğru bağlaçla ve doğru yerde kullanmak çok da kolay görünmemektedir.

- Arap dilinin bir özelliği de tekrara düşülmesi yani bir düşüncenin anlatımında eş anlamlı kelimeler kullanarak abartıya kaçılmasıdır²³. Anadil içindeki bu yaklaşım ister istemez hedef dile yansıyacak ve herhangi bir düşüncenin tek bir bağlaçla ifade edilmesinin mümkün olduğu durumlarda bile eş anlamlı ikinci bir bağlaç kullanımına ihtiyaç duyulacaktır. (*In addition, she is not only beautiful but also pretty.*)

- Arapçadaki bazı bağlaçlar İngilizcede iki veya daha fazla bağlacı karşılar. Eğer öğrenci bu bağlaçların kullanım özelliklerine ve aralarındaki ince ayrımlara hâkim değilse doğru bir seçim yapmakta zorlanabilir.

²³ Abdulmoneim Mahmoud, "The Use of Logical Connectors by Arab EFL University Students: A Performance Analysis", *International Review of Social Sciences and Humanities*, Vol.7, No.1, s.183, 2014.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İkinci bir yabancı dil edinimi sürecinde bireyin ana dilinden bağımsız düşünmesi beklenemez. Anadili ile hedef dil arasında kimi zaman bilinçli kimi zaman da farkında olmadan bir köprü kurar. Böylesine önemli bir rolü olan anadilin iyi bilinmesi ise hedef dille sağlıklı bir karşılaştırma yapmayı mümkün kılar. Bu karşılaştırma sayesinde iki dil arasındaki benzerlikler ve çatışmalar tespit edilir. Elde edilen verilerden yola çıkan öğretici hem öğrenme sürecinde karşılaştırılması muhtemel sorunları önceden tahmin edebilir hem de bu sorunlara çözüm önerileri getirebilir. Kısaca karşıtsal çözümleme olarak ifade edilen bu yöntemle farklı dil ailelerine mensup diller arasında dahi karşılaştırma yapılabilir ve ortaya konan çalışmalar yalnızca uzman kişiler için değil dile ilgi duyan herkes için bir referans kaynağı olarak kabul edilebilir.

Biz de bu amaçtan yola çıkarak çalışmamızda Arapça ve İngilizcedeki bağlaçların önemli bir kısmını karşılaştırmalı olarak inceledik. Bu karşılaştırma neticesinde iki dilin bağlaçlarının genel olarak benzemekle birlikte kullanım özellikleri yönünden aralarında kayda değer farklar bulunduğunu gördük. Bu farklılıkların öğrenim esnasında yol açabileceği zorlukları aşmak için izlenecek birtakım yöntemlerin hem öğrenciye hem de öğreticiye kolaylık sağlayacağı kanaatindeyiz. Elbette bunun için öncelikle bir kılavuz olarak öğreticinin her iki dilin gramer kurallarına hâkim olması gerekir. Teorik bilgileri öğretmeye ayırdığı süreden daha fazlasını uygulamaya ayırmalı çokça alıştırmaya ozen göstermelidir. Cümledeki bağlacı göstermek, bağlacın türünü belirtmek, boşluklara uygun bağlaçları yerleştirmek, bağlaçları cümle içinde kullanmak, cümledeki doğru-yanlış veya eksik-fazla kullanılan bağlacı belirleyerek gerekli düzeltmeleri yapmak, noktalama işaretlerini doğru yerde kullanmak gibi farklı türden alıştırmalara yer verilmesi konunun ne derecede öğrenildiğini göstermesi açısından önem taşır. Öğretici kadar önem arz eden diğer bir unsur da öğrencidir. Öğrencinin öğrenmeye istekli olması ve derse aktif katılım göstermesi hedef dildeki etkileşimini büyük oranda artırır. Diğer taraftan eğitimde başvurulan temel kaynaklar olarak ders

kitapları ve sözlüklerin iki dilli hazırlanması karşılıklı çözümlemenin amacına hizmet eder ve öğrenilenlerin pekiştirilmesine fırsat verir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, M. Fatih, *Basic Grammar of English*, Pelikan Yayıncılık, 7.b., Ankara, 2012.

Akdağ, Hasan, *Arap Dilinde Edatlar*, 5.b., Tekin Kitabevi, Konya, 1999.

Almehmadi, Majidah M., “A Contrastive Rhetorical Analysis of Factual Texts in English and Arabic”, *Frontiers of Language and Teaching*, Vol.3, ss.68-76, 2012.

Altenberg, Evelyn P. ve Vago, Robert M., *English Grammar Understanding the Basics*, Cambridge University Press, 2010.

Arak, Hüseyin, “İkinci Yabancı Dil Olarak Almancanın Öğrenilmesinde İngilizcenin ve Karşılaştırmalı Dilbilgisinin Rolü”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:21, ss.205-216, 2006.

Aydın, Tahirhan, “*Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı, Yabancılara Arapça Cümle Öğretimi-Karşıtsal Çözümleme-*”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007.

Azar, Betty S. v.d., *Fundamentals of English Grammar*, Third Edition, Longman, 2003.

Bakırcı, Selami ve Çöğenli, M. Sadi, *Arapça Edatlar Sözlüğü*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2013.

Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, İstanbul, t.y.

El-Cârim, Ali ve Emin, Mustafa, *el-Belagatu'l-Vâdiha*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, t.y.

J., Caron, “Connectives”, *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, Oxford, 1994.

Celce Murcia, Marianne ve Larsen Freeman, Diane, *The Grammar Book*, Second Edition, H&H Company, 1999.

Çörtü, Mustafa M., *Sarf-Nahiv-Edatlar*, 4.b., İFAV Yayınları, İstanbul, 2004.

Dendenne, Boudjemaà, “*The Translation of Arabic Conjunctions into English and the Contribution of the Punctuation Marks in the Target Language-The Case of Wa, Fa and Thumma in Modern Standard Arabic*”, Mentouri University Constantine Faculty of Letters and Languages, Master’s Thesis, Algeria, 2010.

Dîvân Zuheyr b. Ebî Sulmâ, Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, Lübnan.

Eren, Cüneyt ve Deliçay, Tahsin, *Arapça Cümle Yapısı ve Çeviri Teknikleri*, Tibyan Yayıncılık, İzmir, 2004.

Esed, Muhammed, *Kur’an Mesajı Meal-Tefsir*, çev. Cahit Koytak, Ahmet Ertürk, İşaret Yayınları, İstanbul, 2002.

Fernald, James C., *Connectives of English Speech*, Funk&Wagnalls Company, New York, 1904.

Günday, Hüseyin ve Şahin, Şener, *Arapça Dilbilgisi*, 3.b., Alfa Yayınları, İstanbul, 2008.

Günday, Hüseyin ve Şahin, Şener, *Arapçada Bağlaçlar*, 2.b., Emin Yayınları, Bursa, 2009.

Gürcan, Suat ve Gürbüz, Rıdvan, *Test Your UDS Level*, 12.b., İrem Yayıncılık, Ankara, 2011.

Gürkan, Serkan, “*Coordinating Conjunction Preferences of Turkish First Year University Students*”, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2005.

Hicâzî, Mahmud Fehmi, *el-Cumletu ’ş-Şartiyye*, Kahire, 1981.

Huddleston, Rodney v.d., *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge University Press, 2012.

İbn Akîl, Bahâuddîn Abdullah el-Hemedânî, *Şerhu İbn Akîl*, Beyrut, t.y.

el-İsfahânî, Râgıb, *Müfredât*, çev. Abdulkaki Güneş, Mehmet Yolcu, 3.b., Çıra Yayınları, İstanbul, 2012.

İslamoğlu, Mustafa, *Hayat Kitabı Kur’an Gereççeli Meal-Tefsir*, Düşün Yayıncılık, İstanbul, 2008.

İşler, Emrullah, “Arapça Öğreniminde Türkçeden Anlam Bilgisi Düzeyinde Yapılan Olumsuz Aktarım”, *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, Sayı:50, 1996.

İşler, Emrullah, “Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi”, *Nüsha*, Yıl:2, Sayı:6, ss.123-134, 2002.

İşler, Emrullah, “Arapça ve Türkçede Ortaçlar – Karşıtsal Çözümleme-”, *Nüsha*, Yıl:2, Sayı:7, ss.99-109, 2002.

İşler, Emrullah ve Yıldız, Musa, *Arapça Çeviri Kılavuzu*, Elif Yayınları, Ankara, 2008.

Karaman, Hayreddin ve Topaloğlu, Bekir, *Arapça Okuma ve Eski Metinler*, 3.b., Ensar Yayıncılık, İstanbul, 2012.

Kilimci, Ayşe, *Anadilinde Çocuk Olmak*, Papirüs Yayınları, Temmuz, 1998.

Komisyon, *el-Mu'cemu'l-Arabiyyi'l-Esâsi*, Larousse, Tunus, 1988.

Kurtul, Kâmil, “*Türkçe ve İngilizcedeki Bağlaçların Yazılı Metinlerde Kullanımı*”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2011.

Lado, Robert, *Linguistics Across Cultures:Applied Linguistics for Language Teachers*, Ann Arbor, Michigan University Press, 1957.

Lahlali, el-Mustapha, *How to Write in Arabic*, Edinburgh University Press, 2009.

Mahmood, Abdulmoneim, “The Use of Logical Connectors by Arab EFL University Students: A Performance Analysis”, *International Review of Social Sciences and Humanities*, Vol.7, No.1, ss.176-188, 2014.

Mahmoud, Lubna Zuhair, “A Contrastive Study of Conjuncts in English and Arabic”, *Journal of Education and Science*, Vol.16, No.3, ss.1-19, 2009.

el-Muberrred, Ebu'l-Abbas Muhammed b. Yezid, *el-Muktedab*, tah.: M. A. Udeyme, 3.c., Kahire, 1994.

Othman, Waleed, “Subordination and Coordination in English-Arabic Translation”, *Al-Basaer*, Vol.8, No.2, ss.12-33, Ekim, 2004.

Ömer, Ahmed Muhtar v.d., *en-Nahvu'l-Esâsî*, Dâru's-Selâsil, 4.b., Kuveyt, 1994.

Özay, İbrahim, *KPDS Arapça Soru Bankası*, 2.b., Asil Yayıncılık, Ankara, 2008.

Quirk, Randolph v.d., *A Comprehensive Grammar of the English Language*, Longman, New York, 1985.

Quirk, Randolph ve Greenbaum, Sidney, *A University Grammar of English*, Longman Group: Essex, England, 1993.

Ryding, Karin C., *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, Cambridge University Press, 2005.

Serhân, Hüseyin, *Kâmûsu'l-Edevâti'n-Nahviyye*, Mektebetu'l-İman, Mısır, 2007.

Şengül, Kadem ve Şengül, Yeliz, *Up Steps to English Grammar*, Pelikan Yayıncılık, Ankara, t.y.

The Qur'an, Oxford University Press.

Uralgiray, Yusuf, *İlk ve İleri Dilbilgisi*, 2.c., Safir Press, Riyad, 1986.

Ürün, Kâzım, *Arap Dilinde Bağlaçlar ve Terkipler*, Esra Yayınları, Konya, 1998.

Wardhaugh, Ronald, "The Contrastive Analysis Hypothesis", *TESOL*, No:2, ss.123-130.

Al-Warraki, Nariman Naili ve Hassanein, Ahmed Taher, *Connectors in Modern Standard Arabic*, Kahire, 1984.

Wright, William v.d., *A Grammar of the Arabic Language*, Vol.1, Cambridge University Press, 1896.

Yüksel, Ahmet, *Arapçada Bağlaçlı Cümle Yapıları*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Samsun, 2001.

<http://grammar.ccc.commnet.edu/grammar/conjunctions.htm>, 23.05.2015.

